

NACIONALNA SIGURNOST I DEMOKRATSKO DRUŠTVO

ISLAMSKA DRŽAVA – NASTANAK, DJELOVANJE,
IDEOLOGIJA

MAGISTARSKI RAD

KANDIDAT:

Kešelj Tihan

192-NS/20

MENTOR:

Prof. dr. Azinović Vlado

SARAJEVO, 2022.

SADRŽAJ:

Sadržaj.....	2
Objašnjenje pojmova, riječi, termina	4
I UVOD.....	8
1. Predmet istraživanja.....	9
2. Cilj istraživanja.....	9
3. Hipoteze.....	9
3.1. Generalna hipoteza	9
3.2. Pomoćne hipoteze	9
4. Istraživački postupci i metode	10
II NASTANAK ISLAMSKE DRŽAVE	11
1. Povijesno-zemljopisni i društveno politički uvjeti nastanka Islamske države	11
1.1. Rat u Iraku	12
1.2. Rat u Siriji.....	12
2. Pregled nastanka Islamske države – terorističke organizacije koje su prethodile Islamskoj državi	13
2.1. Abu Musab al-Zarqawi i Islamska država u Iraku (13.10.2006.-08.04.2013.).....	15
2.1.1. Abu Musab al-Zarqawi	15
2.1.2. Islamska država u Iraku	16
2.2. Odnosi Islamske države Irak sa Al Qaedaom i drugim terorističkim organizacijama u Iraku – bin Ladenova pisma.....	18
2.3. Kamp Bucca.....	20
III ISLAMSKA DRŽAVA.....	22
1. Abu Ali al-Anbari.....	22
1.1. Egzodus i ratni zločini nad etničkim manjinama u sjevernom Iraku –uloga Abu Ali al-Anbarija i drugih visokopozicioniranih rukovodilaca Islamske države	27
2. Abu Bekr al-Baghdadi	29
3. Proglašenje – uspostava Kalifata (Hilafeta)	32
3.1. Obilježja islamske države	33
4. Struktura, organizacija, rukovodstvo i uređenje Islamske države	34
5. Ideologija.....	37
6. Vojne jedinice, vojna doktrina i taktike Islamske države.....	38
6.1. Amniyat	41

7. Medijsko – propagandni ogranci Islamske države	42
8. Islamska država – teroristička organizacija	43
9. Prestanak teritorijalnog postojanja Islamske države.....	44
IV ŽIVOT U ISLAMSKOJ DRŽAVI.....	45
1. Uvod	45
2. Iskustva iz života u Islamskoj državi.....	47
V DISKUSIJA I ZAKLJUČCI.....	56
LITERATURA.....	58

OBJAŠNJENJE KRATICA, POJMOVA, RIJEČI I TERMINA

Tokom izrade ovog rada koristit će se pojmovi i riječi u oblicima u kojima su pronađeni u literaturi ili tokom istraživačkog dijela rada. Radi lakšeg korištenja i razumjevanja urađeno je objašnjenje riječi i pojmova, sa korijenima iz arapskog jezika, gdje je bilo moguće. Iako je tokom analize svih navedenih pojmova i riječi korišteno više izvora radi utvrđivanja stvarnog značenja, ostavlja se mogućnost da pojedine riječi mogu imati i drugo značenje zavisno od konteksta u kojem su izrečene, napisane i sl.

- Dewla, Dawla i Devla – termin korišten za opisivanje struktura i vodstva Islamske Države. Osobe koje su boravile na teritoriji koja je bila pod kontrolom Islamske države istu su nazivale Dewla, a riječ se referirala i na vlast, vladu, ljude u vrhu Islamske države. Riječ potiče iz arapskog jezika i u izvornom obliku se piše *Al-Dawla*, a označava državu ili dinastiju. *Ad-Dawlah al-Islamiyah – Islamska država*.
- Kalifa ili Halifa – duhovni poglavar muslimana koji se smatra nasljednikom Poslanika Muhameda. Titula koju je svome imenu dodao Abu Bakr al Baghdadi od tada poznat kao Kalif Ibrahim. Potiče od arapske riječi *Khalifah*.
- Kalifat ili Hilafet – predstavlja sistem vladavine u kojem je vrhovni vladar (Kalifa) zakoniti nasljednik Poslanika Muhameda. Prvog dana Ramazana 2014. godine, proglašen je Hilafet, odnosno tzv. Islamska država.
- Ketiba – termin korišten za opisivanje vojne jedinice, skupine naoružanih boraca sa komandantom, *emirom*. U arapskom jeziku se pojavljuju termini *Katiibah* i *Kataa'ib* koji označavaju pojam vojne jedinice – Bataljona. U sklopu tzv. Islamske države postojalo je više ketiba koje su se razlikovale po broju boraca i namjeni.
- Daesh (arab. *Da'ish*) – termin na arapskom jeziku koji označava Islamsku državu. Pored navedenog termin za Islamsku državu, kao terorističku organizaciju, korišteni su i termini tj. sinonim Dawla, i akronimi ISIS, ISIL, IDIL, IDIŠ.
- Džihad – jedna od religijskih obaveza muslimana, Borba na Allahovom putu. Osoba koja prakticira džihad naziva se „Mudžahid“. Koristi se u tri konteksta i predstavlja unutrašnju borbu na očuvanju vjere, borbu za očuvanje islamskog društva, i borba za odbranu Islama. Ponekad se prevodi kao „Sveti rat“ zbog negativnih konotacija vezanih za terorističke skupine. Termin često korišten kao opisivanje nasilne oružane borbe protiv nevjernika, Murteda. Arapska riječ *Jihad*- Borba.

- Mudžahid ili Mudžahedin – termin koji opisuje borca i u doslovnom prevodu sa arapskog jezika znači borac, tj. neko ko se angažirao u Džihadu. Kao prevod često se navodi i termin „sveti ratnik“.
- Istištadija (arab. *Istishad*) – termin korišten za opisivanje smrti nastale usljed samoubilačkog napada, opisuje osobu koja je napad tj. akciju izvršila. U prevodu sa arapskog jezika znači mučeništvo, smrt mučenika ili herojska smrt.
- Hidžra (arab. *Hijrah- migracija, emigracija*) – pripadnici Islamske države, pa i sam Kalifa, pozivali su mislimane širom svijeta da urade hidžru i dođu živjeti u Islamsku državu. Inače naziv se koristi za opisivanje događaja kada je Poslanik Muhamed sa svojim sljedbenicima prešao iz Meke u Medinu zbog nemogućnosti obavljanje svoje vjere.
- Da'wa (arab. *Da'wah* – poziv) – propagiranje Islama kroz misionarsko djelovanje prenošenjem poruka iz Islama nemuslimanima i onim muslimanima koji ne prakticiraju vjeru.
- Hizam (arab. *Hizam-pojas*) – termin korišten za samoubilački prsluk ili pojas.
- Ganima – termin korišten za ratni plijen, zarobljeno naoružanje od neprijatelja. Potiče od arapske riječi *Ghanima* koja u prevodu znači ratni plijen.
- Beija ili Baija, *Bay'ah* – termin označava zakletvu ili prisegu koju su muškarci pripadnici tzv. Islamske države davali kalifi Abu Bakru Al Baghdadiju, vođi tzv. Islamske države. Potiče od arapske riječi *Bay'ah* koja označava zakletvu vjernosti i u islamskoj terminologiji se koristila od vremena Poslanika Muhameda.
- Ribat– termin je korišten za opisivanje odlaska boraca na borbenu liniju, odnosno stražarenje na borbenoj liniji, straža. U izvornom značenju riječ *Ribat* potiče iz arapskog jezika i označava mala utvrđenja duž granice tokom muslimanskih osvajanja Sjeverne Afrike u kojoj su se nalazi vojnici dobrovoljci koji su se zvali *murabitun*.
- Teskija ili tazkija – termin korišten za opisivanje preporuke koja je izdavana za osobe koje su namjeravale da odu u Siriji i pridruže se tzv. Islamskoj državi.
- Bitaka – dokumenti koje je tzv. Islamska država izdavala smo muškarcima, a na kojima su se pored identifikacionih podataka muškarca nalazili podaci o broju i imenima njegovih supruga odnosno djece. Ovakvi dokumenti nisu izdavani ženama.
- Murted – termin označava osobu koja je opisana kao otpadnik od vjere.
- Tagut (arab. *Taghut*) – prema jezičkom značenju riječ se prevodi kao prelaženje granice. Šerijatsko značenje riječi je da je Tagut svaki onaj koji se izdigne i pređe preko svoje granice (koju mu je uzvišeni Allah odredio) svejedno da li se isti obožavao, slijedio ili mu se

pokoravalo. Primjeri Taguta su lažna božanstva, sihirbazi, oni koji ne sude po Allahovom zakonu i dr.

- Muharib – Krijumčar
- Idarij ili Mesul– osoba koja je bila zadužena za brigu o porodicama (više porodica u *mudafama*) i koja je od Dewle preuzimala novac odnosno mjesečne isplate i donosila ih u džemat.
- Kefala ili minha – redovna mjesečna primanja u novcu od Islamske države.
- Jizya – porez koji je prikupljan od nemuslimanskog stanovništva
- Muasker- vojna obuka koju su prolazile muške vojno sposobne osobe, koje nisu imale ranijeg vojnog iskustva, po dolasku na teritorij pod kontrolom Islamske države. Prema dostupnim saznanjima postojali su i muaskeri za mlađe muškarce odnosno djecu.
- Kunya – nadimak/ime koje se dodjeljivalo osobama koje su dolazile u Siriju kao strani teroristički borci. Obično sadržava i zemljopisnu odrednicu države ili mjesta iz koje dolazi osoba kao npr. al-Germani, al-Belgiki, al-Bosni i sl. Potiče od arapske riječi *kunyah* i predstavlja izvedenicu imena odrasle osobe koja u sebi sadržava ime najstarijeg djeteta. Npr. otac djeteta koje se zove Hamza, dobija ime Ebu Hamza, uz mogući dodatak vezan za zemlju porijekla, pa bi u tom slučaju kompletna *kunya* mogla glasiti Ebu Hamza al-Germani.
- Fitna – također fitnah ili fitnat, arapska riječ koja ovisno o kontekstu može označavati razdor, nemire, obmane ili kaos.
- Šerijat (arab. *Shari'ah*) – vjerski zakon u Islamu, utemeljen na božijoj objavi, osnovni izvor je Kur'an.
- Tevhid (arab. Tawhid) – monoteizam, na arapskom znači ujedinjenje, a predstavlja temeljni koncept u Islamu prema kojem je Allah jedan i jedinstveni, svemoćan i nema drugog Boga osim Njega. Dodavanje drugih Bogova uz Allaha predstavlja *Širk* odnosno veliki grijeh.
- Muwahideen doslovno znači monoteist, i odnosi se na one koji striktno interpretiraju Tawhid. Od strane Islamske države ovaj termin je često korišten umjesto džihadista ili mudžahedina.
- Takfir (arab. Takfir) – takfirizam, prema mnogim učenjacima kontroverzan koncept u Islamu, predstavlja ekskomunikaciju, odnosno kada jedan musliman proglašava drugog muslimana, ili bilo koju drugu osobu, kao nevjernika (*kafir*). Neka tumačenja idu u krajnost da je ovakvu osobu koja je proglašena za kafira dozvoljeno čak i usmrtniti, a njegov imetak uzeti.
- Mushrik – osoba koja se protivi Tawhidu, politeist.
- Murted – osoba koja je napustila Islam kao musliman, mišlju, rječima i kroz djela.

- Menhedž (arab. staza) – put, pravac, jasan put, metodologija muslimana.
- Širk – na arapskom znači podjela i u suprotnosti je sa Tawhidom koji označava jedinstvo Boga.
- Fatwa – Fetva predstavlja pravnu odluku odnosno zakonsku izjavu u Islamu koju izdaje pravnik, specijalist za određeni slučaj, a izdaje se kako bi se razriješilo pitanje gdje je islamsko pravo nejasno. Učenjak i muftija mogu izdavati fetve, a ista se može odnositi samo na pitanja koja nisu izričito propisana Ku'ranom.
- Ummet – (može i Uma ili arab. *Umma*) je riječ koja označava zajednicu, a u kontekstu Islama riječ *Umma* koristi se za označavanje zajednice svih vjernika – *Ummat al-mu'mimin*, odnosno čitavog Islamskog svijeta.
- Shurta – policija u Islamskoj državi, uobičajeni arapski pojam za policiju
- Hisbah – vjerska policija Islamske države
- Amniyat – obavještajna i kontraobavještajna služba Islamske države;
- Amni – agent Amniyata, sigurnosni dužnosnik (od intervjuiranih osoba oslovljavan kao Emni pripadnik tajne policije)
- Istikbal – prostor sa prijemnim šatorima, gdje su primane osobem odakle su dalje prebacivane u kampove Al Hol ili Al Roj
- ISI – Islamska država Iraka
- AQI – Al Qaida u Iraku
- JTJ - Jama'at al-Tawhid wal-Jihad - Organizacija monoteizma i džihada, teroristička organizacija djelovala na području Iraka
- IDIL (ISIL) – Islamska država Iraka i Levanta
- IDIŠ (ISIS) – Islamska država Iraka i Sirije
- FBI – Federalni istražni ured.
- SDF – vojne snage koje su bile sačinjene dominantno od kurdskih milicija, ali i milicija čiji pripadnici su bili etnički Arapi, Armeni, Turkmeni i dr.

I UVOD

Ciljevi i načini djelovanja terorističkih organizacija su se kroz povijest mjenjali, i dok ciljeve možemo podijeliti u dvije osnovne skupine i to ideološko – politički i ideološko - religiozni ciljevi, načini ili metode su skoro uvijek predstavljale neku formu nasilnog akta često prema civilima ili pripadnicima sigurnosnog sektora, naravno u svrhu ostvarivanja gore pomenutih ciljeva.

U proteklih nekoliko godine skoro svakodnevno smo kroz razne medije svjedočili nasilnim kao i propagandnim aktivnostima Islamske države, teokratske proto-države koja je primarno djelovala na području država Irak i Sirija. Termin Islamska država (mada često korišteni i pojmovi Daesh, Davla, ISIS i ISIL) je postao sinonim za terorizam. Teroristički napadi koji su se dešavali širom svijeta su pripisivani Islamskoj državi ili je baš Islamska država preuzimala odgovornosti za te napade.

Islamska država nije predstavljala samo još jednu terorističku organizaciju u nizu, u primarnom i tradicionalnom značenju ovih riječi, kao što se možda na početku činilo, nego je predstavljala nikada do sada viđenu formu organizacije terorističkih grupa. Za razliku od drugih terorističkih organizacija koje su primarno počivale na gerilskom načinu djelovanja, Islamska država je usvojila drugačiji pristup stavljajući sebi u prioritet osvajanje teritorija i uspostavljenje svoje vlasti, odnosno širenje Kalifata. Islamska država je uspjela u nečemu o čemu su određene terorističke grupe ili vođe tih grupa, kao npr. Osama bin Laden samo sanjale, a to je uspostava Kalifata (države), vladavina i širenje Kalifata i ideologije koja ga okružuje.

Nasilje i okrutni zločini koji su pratili teritorijalnu ekspanziju Kalifata su pažnju svjetske javnosti privukli na Islamsku državu. Počinjeni zločini su bili iznimno okrutni i predstavljali su nešto što nije viđeno od drugih terorističkih organizacija, ili bar ne u toj mjeri. U navedenom se primjećuju i ključni elementi Islamske države kao terorističke organizacije koja je svoje djelovanje usmjeravala na širenje Kalifata i učvršćivanje svoje vlasti na osvojenom teritoriju dok je primarni fokus Al Qaide bio planiranje i izvršavanje terorističkih napada. Svojim djelovanjem, vojnim i propagandnim, Islamska država preuzima titula najopasnije terorističke organizacije na svijetu, skidajući sa prvog mjesta upravo Al Qaidu.

1. Predmet istraživanja

Predmet istraživanja je teroristička organizacija Islamska država koja se od „pobunjenika“ i gerilaca u Iraku pretvorila u teokratsku protodržavu, koja je na vrhuncu pod svojom vlašću u Iraku i Siriji držala područje površine između 100.000 km² i 110.000 km² sa populacijom od oko 11.000.000 stanovnika. Iako je u početku od mnogih autora okarakterisana kao gerilska skupina, točnije sunitska gerilska „džihadistička“ skupina, kroz ovo istraživanje, ali i kroz djelovanje same Islamske države jasno je vidljivo da se radi o nečemu većem od puke gerilske skupine. Organizacija, hijerarhija državnih struktura Islamske države jasno daje zaključiti da se zbilja radilo o terorističkoj državi, *sui generis* tvorevini koja do sad u poznatoj povijesti nije postojala. Ovakva protodržava uspostavljena upotpunosti i u skladu sa vjerskim zakonima imala je određene elemente državnosti izuzev međunarodnog priznanja drugih suverenih država.

2. Cilj istraživanja

Cilj istraživanja predstavlja pokušaj da se na jednom mjestu skupi i obradi veliki broj informacija kojima smo bili izloženi u proteklom periodu, a radi lakšeg razumjevanja fenomena „terorističke organizacije Islamska država“. Doprinos ovog rada ogleda se u jedinstvenoj formi koja će umnogome omogućiti razumjevanje koncepta „teokratske proto-države“ kao *sui generis* terorističke organizacije, kao i uvida u stvarni život osoba na teritoriju koji je kontrolirala Islamska država. Također rad će na jednom mjestu objediniti sve značajne podatke o strukturi, ljudima i ideologiji koji su činili Islamsku državu, kao i ono što nam ostavlja u nasljeđe.

3. Hipoteze

3.1. Generalna hipoteza

Islamska država predstavlja prvu teokratsku protodržavu, *sui generis* formu terorističke organizacije.

3.2. Pomoćne hipoteze

Islamska država je za svoje djelovanje uživala značajnu podršku stanovništva teritorija na kojem je djelovala, a svakodnevni život se odvijao u skladu zakonima, pravilima i uvjerenjima uspostavljenim ili tumačenim od rukovodstva Islamske države.

U slučaju Islamske države radilo se o polno i klasno podjeljenom društvu u kojem je jasno bila propisana uloga muškarca i uloga žene.

Ideologija Islamske države se zasniva na salafističko džihadističkim idejama sa dodatkom *takfirizma*, u kojoj značajnu ulogu igra i vjerska simbolika.

Zločini koji su počinjeni nad Yazidima i drugim etničkim i religijskim manjinama u sjevernom Iraku nastali su iz osobnih poriva i mržnje pojedinih osoba strukturiranih visoko u hijerarhiji Islamske države.

4. Istraživački postupci i metode

Ovaj rad će biti metodološki podjeljen u pet poglavlja, kroz koja ćemo proći od društveno političkih i povijesnih događaja koji su predodredili nastanak Islamske države, zatim uspostavu, teritorijalno i ideološko širenje doktrina na kojima počiva Islamska država, te će se kroz istraživački rad koristeći se metodom intervjua osoba pokušati objasniti stvarni život kroz koji su prolazile osobe koje su živjele na području koje je kontrolirala Islamska država, odnosno njihova percepcija života koji je proživljavan kroz subjektivno iskustvo stečeno godinama boravka na području po kontrolom Islamske države. Također kroz istraživački rad nastojat će se objediniti i u ovom radu prezentovati što veći broj informacija o Islamskoj državi, a koji su parcijalno objavljivani od raznih eminentnih autora koji su imali pristup (teritorijalni i podatkovni) mjestu gdje je „rođena“ Islamska država. Ograničenost literature na hrvatsko/srpsko/bosanskom jeziku za navedenu temu predstavljalo je određen limitirajući faktor koji je nadomješten prikupljanjem literature upravo od ovih autora. Također objavljeni propagandni materijali koje je objavljivala Islamska država preko medija bliskih njima olakšala je razumjevanje načina funkcioniranje same Islamske države.

Kakav je bio život „običnog“ stanovništva, koja su pravila postojala, uvjerenja, tumačenja kao i na koji način je funkcionirao život u Islamskoj državi odgovor će se pokušati dati metodom intervjua i kroz provedeno istraživanje. Aspekt krivično-pravne odgovornosti osoba koje su boravile u Siriji nije tema istraživanja.

II NASTANAK ISLAMSKJE DRŽAVE

Islamska država je, od uspostave pa do prestanka teritorijalnog postojanja, predstavljala terorističku organizaciju bez presedana u dosadašnjoj povijesti. Brojnost pripadnika, organiziranost, teritorijalna pokrivenost, uređenje, okrutnost kod izvođenja terorističkih akata i likvidacija, medijska prezentacija bilo je nešto sa čim se nije mogla porediti niti jedna teroristička organizacija u prošlosti. Da bi u potpunosti shvatili zašto je Islamska država postala to što je postala, nužno je vratiti se u prošlost i sagledati društveno političke aspekte koji su prethodili nastanku i razvoju Islamske države. Vraćajući se kroz vrijeme biće lakše pojmiti zašto su i kako određeni faktori doprinijeli da se uspostavi prva teroristička para-država, koja će godinama nakon uspostave služiti kao magnet za privlačenje stranih terorističkih boraca iz svih krajeva svijeta, koji su u ideologiji Islamske države prepoznali ispravan put.

1. Povijesno-zemljopisni i društveno-politički uvjeti nastanka Islamske države

Za razumjevanje nastanka Islamske države esencijalno je shvatanje povijesti bliskoistočnih država, njihovih međusobnih odnosa kao i odnosa najvećih vjerskih skupina unutar Islamskog svijeta, sunita i šiita. Republika Irak je država sa većinski šiitskim stanovništvom u kojoj je vlast držala sunitska manjina predvođena Saddamom Husseinom i Ba'ath partijom do 2003. godine, dok je u Siriji, odnosno Sirijskoj Arapskoj Republici vlast bila, i još uvijek je u rukama Ba'ath partije na čelu sa Bashar al Assadom, koji je šiit, odnosno pripadnik vjerske podskupine alaviti, dok je većinsko stanovništvo u Siriji sunitsko. Također neophodno je pomenuti i uticaj Irana kao najveće odnosno najmnogoljudnije države sa šiitskim stanovništvom, odnosno Saudijske Arabije dominantno sunitske države na Bliskom Istoku. Sunitske i šiitske paramilicije odnosno paravojne formacije koje su djelovale na području Sirije i Iraka, potpomognute Iranom odnosno Saudijskom Arabijom, predstavljaju jedan od ključnih faktora kreiranja bliskoistočnog kaosa. Dakle međusobni odnosi sunita i šiita, među kojima stoljećima postoji netrpeljivost, a koji su prerasli u otvorenu međusobnu mržnju i nasilje, rat u Iraku od 2003. godine, protesti u arapskom svijetu tokom 2010. i 2011 godine, koji su kolokvijalno nazivani Arapsko proljeće, a posljedično su za uzrok imali i rat u Siriji, predstavljaju osnovne društveno političke faktore koji su omogućili nastanak Islamske države.

1.1 Rat u Iraku

Od strane koalijskih snaga predvođenih Sjedinjenim američkim državama dana 20.03.2003. godine počela je invazija na Irak i rat u Iraku. Svrgavanjem Saddama Husseina¹ sa vlasti u Iraku i ulaskom koalijskih snaga predvođenih Sjedinjenim američkim državama u Irak 2003. godine predstavlja jedan od najznačajnijih faktora koji će uticati na formiranje Islamske države. Kroz uzročno posljedičnu vezu može se smatrati da je Islamska država nusprodukt intervencije i invazije snaga Sjedinjenih američkih država u Iraku. Nakon završetka velikih vojnih operacija, povlačenja većeg dijela američkog vojnog osoblja i uspostave prelaznih vlada u Iraku počinju da djeluju gerilske pobunjeničke skupine, kao i određene terorističke organizacije koje su naišle na plodno tlo u Iraku. Visokopozicionirani vojni dužnosnici iračke vojske iz doba Saddama Huseina preuzimaju rukovođenje određenim pobunjeničkim skupinama, a u konačnici postaju i članovi nekih terorističkih organizacija. U Iraku počinje vrijeme terorističkih napada, improvizovanih eksplozivnih naprava i napada na koalicione snage, kao i pojačanih sukoba između sunitskih i šiitskih paravojnih skupina. Schwartz konstatira da se kao posljedice invazije na Irak pojavljuje sektaško nasilje gdje su suniti sada izloženi nasilju od šiijita (od strane šiitskih milicija) na što odgovoraju sunitiski ekstremisti, a na sjeveru zemlje se formiraju polusuvereni kurdski regioni. Po Schwartzu u Iraku tog vremena imamo šiitske gradove-države, polusuvereni Kurdistan i pobunjene sunitske gradove (Schwartz, M. 2008.). Suniti postaju marginalizirani od strane većinski šiitske vlade Iraka, što dodatno motivira porast pobunjeničkih skupina i njihovo djelovanje na teritoriji Iraka.

1.2. Rat u Siriji

Stabilnost Bliskog istoka dodatno se narušava ratom u Siriji koji počinje 15.03.2011. godine. Angažiranje vojske i oružanim odgovorima na niz prosvjeda građana i opozicije, koji su bili inspirirani Arapskim proljećem, a kojima je zahtjevana smjena vlasti, odnosno odlazak Bashara al Assada² sa vlasti, počinju oružani sukobi koji će prerasti u građanski rat i zahvatiti cijelu zemlju. U ratu koji u nekoj blažoj formi zamrznutog konflikta traje i danas, Sirija je postala pozornica za djelovanje većeg broja terorističkih organizacija, paravojnih i parapolicijskih grupa, gdje su svoje uloge odigrale skoro sve vodeće države svijeta i Bliskog Istoka. Od početnih težnji za smjenom vlasti i uspostave demokratskog društva, kroz djelovanje terorističkih organizacija

---

¹ Saddam Hussein rođen 28.04.1937. godine u mjestu Al Awya, Tikrit, Irak. Bio je predsjednik Iraka od 16.06.1979. godine do 09.04.2003. godine. Pogubljen je vješanjem 30.12.2006. godine u Bagdadu.

² Bashar Hafez al Assad, rođen 11.09.1965. godine, predsjednik Sirije od 2000. godine.

došlo se do uspostave teokratskih paradržava zasnovanih na religijskim pravilima i *šerijatu*, odnosno negiranja samog demokratskog ustrojstva društva. Primat u djelovanju protiv vlasti u Siriji preuzimaju sunitske ekstremističke i džihadističke grupe, gurajući po strani opozicionu Slobodnu sirijsku vojsku (FSA). Kroz medije i društvene mreže svjedočimo jednom od najkrvavijih i najbrutalnijih sukoba u ljudskoj povijesti, gdje se akteri natječu u brutalnim likvidacijama zarobljenika. Sirijski grad Raqqa postaje prijestolnica Islamske države i centar za njeno dalje širenje i djelovanje.

2. Pregled nastanka Islamske države – terorističke organizacije koje su prethodile Islamskoj državi

Ratom razoreni Irak kao i prisustvo vojske Sjedinjenih američkih država doprinjeli su većem angažmanu različitih ekstremističkih skupina. U vrijeme invazije, u Iraku počinje intenzivnije da djeluje teroristička organizacija *Jama'at al-Tawhid wal-Jihad (JTJ)* odnosno *Organizacija monoteizma i džihada* koja je osnovana 1999. godine u Jordanu i čiji vođa je bio Abu Musab al Zarqawi (o istom više kasnije). Radilo se o džihadističkoj skupini u kojoj se nalazio veliki broj stranih terorističkih boraca i koja je tokom 2003. godine izvršila čitav niz terorističkih napada u Iraku ciljajući ne samo koalicione snage, nego su vršili i samoubilačke napade na šiitske džamije³, civile, institucije iračke vlade i dr. Prema Kavaleku *JTJ* je brzo prošao put od terorističke organizacije sposobne da vrši terorističke napade slabijeg intenziteta do organizacije spremne da vrši terorističke napade širokog spektra, a pogotovo nakon iskazivanja lojalnosti Al Qaeda. (Kavalek, Tomaš 2015). *JTJ* je snimao i distribuirao snimke dekapitacije zarobljenika, kao i snimke svojih akcija u Iraku, a razvio je i mrežu usmjerenu na pružanje oružanog otpora koalicionim snagama i njihovim iračkim saveznicima. Ciljevi koje je *JTJ* ustanovio ogledali su se u napadima na koalicione snage što bi rezultiralo povlačenjem iz Iraka, svrgavanjem privremene Vlade u Iraku, targetiranjem i ubijanjem suradnike Vlade, rasplamsavanje sektaškog nasilja napadima na šiite uz oružani poraz šiitske milicije i na kraju osnovati *Islamsku državu* zasnovanu na šerijatu, Božijem zakonu. Odnosno kako Lister navodi strategija al Zarqawi-ja se zasnivala na konstantnim napadima na okupacione snage uz simultano pojačavanje sektaškog nasilja, kroz koji bi se *JTJ*, koristeći nastali kaos etablirao kao branitelj sunitske zajednice i u konačnici ustanovljavanje Islamske države. (Lister, Charles 2015.). Vođa *JTJ* Abu Musab al-Zarqawi je u svojim govorima između ostalog isticao da je prvi korak da istjeraju neprijatelja i

---

³ Teroristički napad na šiitsku džamiju Imam Ali u Najafu, Irak kojom prilikom je pogunulo 95 ljudi, uključujući i Ajatolaha Muammada Baqir al-Hakima duhovnog vođe Vrhovnog vijeća Islamske revolucije u Iraku.

osnuju državu Islama, odnosno kako to Bunzel navodi al Zarqawi je govorio da *JTJ* vodi borbu protiv neprijatelja i nepravde s ciljem povratka Kalifata i primjene šerijata (Bunzel, Cole 2015.).

Tokom 2004. godine grupa iskazuje privrženost Al Qaeda i mjenja ime u *Tanzim Qaidat al-Jihad fi Bilad al-Rafidayn* (poznata kao Al Qaeda u Iraku odnosno AQI), a njen lider al-Zarqawi iskazuje vjernost Osami bin Ladenu. U martu 2005. godine Al Qaeda u Iraku iskazuje svoju osnovnu ideološku viziju koja se ogledala u odlučnosti da se promovira i brani *tawhid*, odnosno da se eliminira politeizam. Ovakva ideologija je definirala svaku osobu koja nije vjerovala u jedinstvo Boga kao nevjernika i samim tim osobu koja je podložna *takfiru* (izopćavanju) i čak smrti, a džihad je predstavljao obavezu svakog muslimana u slučaju napada nevjernika.

Glasnogovornik AQI-a Abu Maysara al-Iraqi je jasno i eksplicitno naznačio ciljevi Al Qaeda u Iraku kao:

- Izbacivanje neprijatelja iz Iraka;
- Učvršćivanje *tawhida*, jedinstva Boga među muslimanima;
- Propagiranje poruke „*nema Boga osim Allaha*“, u svim državama gdje nema Islama;
- Voditi oružani džihad za oslobođenje muslimanskih područja od nevjernika;
- Boriti se protiv *taghut*-skih (nelegitimnih) vladara u muslimanskim zemljama;
- Osnivanje *Kalifata* u kojem će Šerijat da prevladava kao što je i u vrijeme Proroka Muhameda;
- Širenje monoteizma na Zemlji, uklanjanje politeizma, vladati u skladu sa Božijim zakonima. (Hashim, Ahmed S., 2014.)

Iz ovih ciljeva jasno se mogu vidjeti neki od osnovnih elemenata na kojima je kasnije bila uspostavljena Islamska država, a ideja o formiranju Kalifata, odnosno uspostavljanje vlasti nad teritorijem i ljudima, dugo je tinjala među terorističkim skupinama na području Iraka.

Vodstvo Al Qaeda (Osama bin Laden i Ayman al-Zawahiri) je iskazivalo neslaganje sa određenim metodama koje je u Iraku provodio al-Zarqawi, a koje su uključivale velike civilne žrtve i stalne napade na šiite. Vodstvo je smatralo da prvo treba osvojiti srca i umove sunita, kao i *uleme* (učenjaka), bez kojih džihad neće uspjeti. Kako navodi Ahmed S. Hashim Ayman al-Zawahiri je navodno poslao pismo al Zarqawiju, koje je presretnuto od strane američke vojske u Iraku, u kojem se slaže sa ciljevima i vojnim naporima u Iraku, ali istovremeno izražava rezervu prema taktici koju je provodio al Zarqawi. (Hashim, Ahmed S., 2014.)

Slijedom razmišljanja o budućoj taktici i ciljevima koji su postavljeni pred pobunjeničke i terorističke skupine u Iraku tokom 2006. godine dolazi do uvezivanja više manjih pobunjeničkih grupa i ujedinjenja sa Al Qaedaom u Iraku, odnosno formira se *Mujahideen Shura Council* (Mudžahedinsko savjetodavno vijeće). Weiss i Hassan razlog za formiranje Vijeća vide u činjenici da je al Zarqawi nastojao da „irakizira“ AQI jer je ista smatrana stranom džihadističkom vojskom. Sam al-Zarqawi je objavio osnivanje Vijeća koje je u početku činilo šest različitih salafističkih skupina od kojih je pet iračkog sastava i od kojih je AQI jedino činila vanjsku skupinu (Weiss, M., Hassan, H., 2015). Jasno je da se kao osnovni cilj Vijeća nametnula ideja da se ujedine sve sunitske pobunjeničke skupine u Iraku, odnosno da proba da pridoda i iračke sunitske nacionaliste i druge sekularne grupe, u čemu nisu bili uspješni, djelimično i zbog svoje iznimno nasilne taktike samoubilačkih napada usmjerenih isključivo prema civilima. Ove greške u „odrastanju“ uspješno će eliminirati osobe okupljene oko ideje Islamske države vješto korigirajući sve greške koje su njihovi prethodnici napravili, što će im u početku, uz druge faktore, umnogome omogućiti teritorijalno formiranje Islamske države.

2.1. *Abu Musab al Zarqawi i Islamska država u Iraku (13.10.2006. – 08.04.2013.)*

Kada se pominju Abu Musab al Zarqawi i Islamska država u Iraku treba imati na umu da se radi o ključnim faktorima koji će odrediti i usmjeriti dalje postupanje različitih džihadističkih skupina, te kreirati uvjete za nastanak Islamske države. U djelovanju, shvatanju i ideologiji Zarqawija i Islamske države u Iraku mogu se prepoznati elementi koji će postati osnova za formiranje Islamske države, odnosno koji će omogućiti formiranje Kalifata na teritoriji Sirijske Arapske Republike i Iraka uz širenje ideologije po cijelom svijetu.

2.1.1 *Abu Musab al Zarqawi*⁴

Centralna ličnost oko koje su se vrtile sve aktivnosti Al Qaeda u Iraku (AQI), i čije aktivnosti će dovesti do uspostave Islamske države u Iraku je bio Abu Musab al-Zarqawi. Rođen je u Jordanu 30.10.1966. godine u mjestu Zarqa, Jordan, pravog imena Ahmad Fadeel al-Nazal al Khalayleh. Uz njegovo ime se vežu i titule *Emir* terorističke organizacije *Jama'at al-Tawhid wal-Jihad (JTJ)*, *Emir* Al Qaeda u Iraku odnosno *Emir Al Qaeda u zemlji dvije rijeke* i *Emir Mujahideen Shura Council*.

---

⁴ Jasko, K., Kruglanski, A., Hasan, ASR., Gunaratna, R. (2018), oslovljavaju ga kao „Otac osnivač ISIS-a“.

Al Zarqawi je u svome, i djelovanju terorističkih organizaciji kojima je rukovodio, počeo primjenjivati spoj ekstremnog nasilja, najčešće dekapitacije zarobljenika koje je nekada i sam izvršavao, i modernih sredstava informiranja i medija, kroz plasiranje snimljenih video snimaka sa ubistvima zarobljenika ili samoubilačkih napada, što će kasnije u medijskom djelovanju Islamske države postati standardna praksa. Pored borbe protiv koalicioni snaga u Iraku predvođenih Sjedinjenim američkim državama, al Zarqawi je paralelno planirao započeti građanski rat ciljanim napadima na šiite⁵, ciljajući njihove vjerske, političke i vojne segmente (Weiss, M., Hassan, H., 2015), odobravajući rat svim sredstvima sunita protiv šiita, a kao krajnji cilj al Zarqawijeve vizije je bilo uspostavljanje Kalifata (Hassan., H. 2019).

Nakon nekoliko informacija koje su tvrdile da je al Zarqawi ubijen ili ranjen, 07.06.2006. godine je potvrđeno da je u ciljanom napadu američkih zračnih snaga ubijen Abu Musab al Zarqawi. Kao potvrdu da je al Zarqawi zaista ubijen vojska Sjedinjenih američkih država je obavila prepoznavanje preko lica, otisaka prstiju, tetovaža i ožiljaka, a na kraju su objavili i fotografiju al Zarqawi-jevog mrtvog tijela što je izazvalo razne kontraverze. Svojevremeno je Federalni istražni biro (FBI) nudio nagradu od 25 miliona dolara za bilo koju informaciju koja bi mogla dovesti do pronalaženja i lišenja slobode al Zarqawija.⁶

Nakon al Zarqawi-jeve smrti jedan od vođa Al Qaeda u Iraku Abu Hamza al-Muhajir (poznat i kao Abu Ayub al-Masri) je rekao da su „*mudžahedini došli do kraja jedne faze džihada i da je vrijeme da počnu novu fazu, u kojoj će položiti kamen temeljac za uspostavu Islamskog Kalifata i oživjeti slavu religije*“. Međutim bilo je vidljivo da je za ovakvo razmišljanje još uvijek bilo prerano jer su određene pobunjeničke grupe za svoj osnovni cilj imale borbu protiv američkog okupatora, i da u ovom trenutku nisu bili zainteresirani za uspostavu Islamske države. Džihadističke pobunjeničke skupine u Iraku u tom vremenu nisu jednostavno imale dovoljno resursa niti ljudstva da vladaju teritorijem i stanovnicima. (Hashim, Ahmed S., 2014.)

2.1.2 Islamska država u Iraku (13.10.2006. – 08.04.2013)

Kao što je pomenuto tokom 2006. godine više terorističkih skupina u Iraku se ujedinilo u *Mujahideen Shura Council* (Mudžahedinsko savjetodavno vijeće), da bi potom iz navedene terorističke organizacije 13.10.2006. godine nastala Islamska država u Iraku (ISI). Vodstvo nad

---

⁵ Sektaško nasilje, kroz odnose sunita i šiita u Iraku i Siriji, datira prije građanskih ratova u ovim državama i osim što je proizvod dugogodišnje vladavine „manjine nad većinom“ oličene u režimima Saddama Husseina i Bashara al Asada, tako je rezultat i stare rasprave među muslimanima iz 7 stoljeća koja odnosi se na proročku lozu.

⁶ Vidi web.archive.org/web/20060322010432/http://www.fbi.gov/terrorinfo/alzarqawi.htm

novonastalom terorističkom organizacijom preuzima Abu Omar al-Baghdadi, pravog imena Hamid Dawud Mohamed Khalil al-Zawi i bio je *Emir* Islamske države u Iraku do 18.04.2010. godine kada je ubijen u zajedničkoj operaciji vojnih snaga Sjedinjenih američkih država i Iraka. Abu Omar al-Baghdadi je bio policijski službenik u iračkom gradu Haditha, a dodatak kunya-i al-Baghdadi je dodao jer je bio nastanjen u četvrti Ghazaliya u Bagdadu. Bio je jedan od više pozicioniranih vođa Al Qaeda u Iraku koji je ispunjavao kriterij o porijeklu, odnosno navodno je imao porijeklo od Hussein Ali-ija unuka Proroka Muhameda što je bio jedan od osnovnih uvijeta za rukovodioca Islamske države. (Roggio, Bill 2008.)

U djelovanju, uvjerenjima i idejama Islamske države u Iraku vidimo preteču Islamske države koja će kasnije obuhvatiti dijelove Iraka i Sirije. Islamska država u Iraku kao svoje ciljeve je postavila povlačenje koalicioni snaga iz Iraka, pretvaranje Iraka u sunitsku Islamsku državu ili Kalifat, kao i proširenje svojih ideja na susjedne države. Sve navedeno je nastavak vizije al Zarqawi-ja i svoju potpunu afirmaciju će doživjeti uspostavom Kalifata pod vodstvom Abu Bekra al Baghdadi-ija.

Nakon uspostavljanja Islamske države u Iraku audio porukom se obratio i Osama bin Laden koji je pohvalio ujedinjenje nekoliko različitih terorističkih skupina. Također u video poruci se obratio i Ayman al Zawahiri, bin Ladenov zamjenik u čijem govoru je primjetno pozivanje na oživljavanje Islamskog Kalifata (Hilafeta).

Govor Osame bin Ladena nakon uspostave Islamske države u Iraku: „*Muslimani su se puno obradovali iz razloga što se nekoliko grupa koje se bore na Allahovom putu, zajedno sa jednim brojem plemena koja se bore, odlučilo da ujedini safove, pod zastavom tevhida. Oni su dali prisegu plemenitom Abu Omaru al Bagdadiju, Emiru Islamske države Iraka. Uistinu ono što su uradili ovi predvodnici njihovim povlačenjem, sa mjesta vođa radi ujedinjenja je znak njihove pravednosti, iskrenosti, nepristrasnosti i odricanja od ličnih interesa u cilju postizanja općeg interesa muslimana. Allah ih nagradio najboljom nagradom, ovo ujedinjenje je veliki i blagoslovljen korak u pravcu ujedinjenja naših napora sa ciljem formiranja velikog muslimanskog džemata*“.⁷

---

⁷ Govor izdvojen iz video snimka Uspostava Islamske države. Radi se o ukupno devet kraćih video snimaka sa titlovima na bosanskom jeziku koji govore o uspostavi Islamske države, objavljeni su na blogu puthilafeta.blogspot.com (blog više nije dostupan).. Za više o govorima bin Ladena vidi www.memri.org/reports/bin-laden-speeches-2003-2006

Govor zamjenika Aymana al Zawahiria Osama bin Ladena: „*Ja pozdravljam našu braću mudžahide u Iraku i čestitam im uspostavu Islamske države u Iraku. Pozivam cijeli Islamski Ummet da pomogne ovu državu u usponu. Jer ona uz Allahovu pomoć predstavlja kapiju za oslobođenje Palestine i prethodnicu za oživljavanje Islamskog Hilafeta*“.⁸

Kroz razmišljanja vodećih ljudi Al Qaeda, do tada po organiziranosti i izvođenju terorističkih akata, neprikosnovene terorističke organizacije u svijetu, vidljiva je težnja da se cijeli *Ummet* odazove pozivu za uspostavljanje Islamskog Kalifata Navedena misao će biti nit vodilja za kasniju uspostavu Islamske države i privlačenje velikog broja stranih terorističkih boraca.

Kako Hashim navodi četiri ključna faktora su doprinjela ponovnom jačanju Islamske države u Iraku, a to su organizaciono restrukturiranje grupe i ponovna izgradnja vojnih i administrativnih kapaciteta, disfunkcionalnost Iraka kao države gdje su se povećavali konflikti sa sunitima, gubljenje uticaja Al Qaeda nakon smrti Osame bin Ladena i izbijanje rata u Siriji. (Hashim, Ahmed S., 2014.)

Nakon ubistva Abu Omara al-Baghdadija 18.04.2010. godine vodstvo nad terorističkom organizacijom Islamska država u Iraku preuzima Abu Bekr al Baghdadi (više o istom kasnije) koji prvog dana Ramazana 2014. godine proglašava Kalifat i sebe za Kalifu. Dolaskom al-Baghdadija na čelo ISI-ija dolazi do određenih promjene i restrukturiranja samo organizacije i postepeno sve izraženija postaje ideja kreiranja Kalifata.

2.2. *Odnosi Islamske države Irak sa Al-Qaedom i drugim terorističkim organizacijama u Iraku – Bin Ladenova pisma*

Prema opće poznatim, kroz svjetske medije plasiranim informacijama, Osama bin Laden se dugo skrivao na području Pakistana da bi ga 2011. godine specijalne jedinice vojske Sjedinjenih američkih država (Navy SEALs) locirale i likvidirale u pakistanskom gradu Abbottabad-u. Međutim ono što će se pokazati kao nemjerljivo značajno sa aspekta obavještajnog rada je činjenica da su prilikom upada u objekat koji je služio kao skrovište bin Ladenu i pretresa istog pronađene ogromne količine materijala među kojima je određene dokumente nakon izvjesnog vremena Vlada SAD-a deklasifikovala.⁹

---

⁸ Ibidem.

⁹ Radi se o 17 deklasifikovanih dokumenta koji se sastoje od elektroničkih dokumenata kao i nacrti dokumenata ukupno 175 stranica na arapskom jeziku i 197 stranica sa engleskim prevodom koja su obrađena u radu *Letters from Abbottabad: Bin Ladin Sidelined?*, Harmony program, The Combatting Terrorism Center at West Point, dok je ukupno deklasifikovano 113 dokumenata koja pored pisama uključuju i govore.

Iz deklasifikovanih dokumenata i pisama vidljivo je razmišljanje vođe Al Qaeda o globalnom džihadu, formiranju Kalifata odnosno Islamske države. Navedene činjenice su bacile drugo svjetlo na ranija saznanja o djelovanju i odnosima Al Qaeda i Islamske države Irak u Iraku. Iz deklasifikovanih pisama je vidljivo da je Osama bin Laden bio oprezan u razmišljanjima da stvori Kalifat, jer je smatrao ukoliko se prerano stvori Kalifat isti neće moći opstati. Bio je otvoren u razmišljanju da se stvori Islamska država, ali je isto tako svojim pristalicama govorio da budu strpljivi jer *Zapadne sile* zbog svoje velike vojne moći će biti u mogućnosti da poraze tako stvorenu državu. (Nelly Lahoud, Stuart Caudill, Liam Collins, Gabriel Koehler-Derrick, Don Ressler, Muhammad al-Ubaydi, 2012.).

U pismo Nasiru al-Wuhayshi-iju, vođi Al Qaeda na arapskom poluotoku, bin Laden je pisao: „*Mi želimo da Sanaa formira Islamsku državu, ali prvo moramo biti sigurni da ćemo imati mogućnosti da održimo kontrolu nad njom*“. *Neprijatelj¹⁰ posjeduje mogućnost da sruši državu koju osnujemo. Moramo imati na umu da je neprijatelj srušio Talibane i Saddamov režim.* (Moore, Jack 2016)

Deklasifikovana bin Ladenova pisma su otkrila i da je bio protiv strašnih zločina protiv mještana Iraka i drugih sunita, a koje je činila Al Qaeda u Iraku, kao ranija verzija Islamske države. S obzirom na sadržaj pisama ista su vjerovatno pisana prije 2011. godine, jer ukazuju na rana ideološka razmimoilaženja između različitih frakcija terorističke skupine Al Qaeda u Iraku. Dokumenti također ukazuju da je Bin Laden nastojao uticati na druge terorističke skupine da ne čine greške Al Qaeda u Iraku (kasnije ISI) dok je Adam Gadahn¹¹ čak savjetovao bin Ladena da se javno ogradi od ISI-ija. (Nelly Lahoud, Stuart Caudill, Liam Collins, Gabriel Koehler-Derrick, Don Ressler, Muhammad al-Ubaydi, 2012.).

Do konačnog raskola dolazi 2013. godine prilikom formiranja terorističke organizacije Islamska država Iraka i Levanta (ISIL). Različite terorističke grupe koje su djelovale u Iraku su se priklonile prvo već pominjanom *Mujahideen Shura Council* (Mudžahedinskom savjetodavnom vijeću), a kasnije i Islamskoj državi u Iraku, odnosno Islamskoj državi Iraka i Levanta.

---

¹⁰ Op. a. Pod *neprijateljem* se najvjerovatnije misli na SAD-a i vojne koalicione partnere.

¹¹ Adam Yahye Gadahn rođen kao Adam Pearlman 01.09.1978. godine, bio je amerikanac u redovima al Qaeda, viši operativac, prevoditelj, glasnogovornik i savjetnik za medije. Ubijen bespilotnom letjelicom 2015. Godine u Wazziristan, Pakistan.

Pisma su na kraju i otkrila i da je Islamska država, nakon što je preuzela ulogu vođe globalnog džihada od Al Qaeda, počela da provodi sve stvari koje je bin Laden osuđivao u svojim pismima.

2.3. *Kamp Bucca*¹²

Da bi razumjeli kako je skupina sunitskih pobunjenika, ekstremista uspjela u kratkom roku ovladati ogromnim teritorijem Iraka, kasnije i Sirije, nužno je sagledati ulogu Kampa Bucca. „rodno mjesto“, „koljevka“, „inkubator“, „Univerzitet džihada“, „Akademija“ su samo neki od termina korištenih za opisivanje veze između kampa „Bucca“ i nastanka Islamske države. Kamp Bucca, odnosno prihvatni centar tj. zatvor je ustanovljen 2003. godine od strane vojske SAD-a u blizini grada Umm Qasr u Iraku (blizu granice sa Kuvajtom) i djelovao je do 2009 godine, a kroz njegove objekte je prošlo više tisuća zatvorenika (prema nekim procjenama više od 100.000¹³ zatvorenika), među kojima i osobe koje će kasnije postati rukovodstvo Islamske države. Prema Barretu, Thompsonu i Suriju većina kasnijeg rukovodstva Islamske države prošlo je kroz Bucca- u među njima i Abu Muslim al Turkmani¹⁴, Abu Louay¹⁵, Abu Kassem¹⁶, Abu Jurnas¹⁷, Abu Shema¹⁸, Abu Suja¹⁹ i kao, ispostaviti će se kasnije, najznačajnija figura Abu Bekr al Baghdadi koji je tu proveo skoro 5 godina. (Barret, R. 2014, i Thompson, A., Suri, J. 2014.)

Kamp Bucca je predstavljao savršeno mjesto za radikalizaciju i indoktrinaciju, jer su se u istom nalazili neki od radikalnijih pripadnika sunitskih pobunjeničkih i terorističkih skupina iz Iraka, radikalnih propovjednika, bivših pripadnika Ba'ath partije Saddama Husseina, odnosno vojnih oficira iz Saddamove vojske, pa do osoba koji nisu bile sklone nasilnim aktima. Kako Barret opisuje kamp Bucca je predstavljao mjesto za razmjenu iskustava dvije velike grupe zatvorenika, bivših Ba'athista i sunitskih pobunjenika, što je rezultiralo sklapanjem savezništava i razmjenom iskustava uključujući i borbene doktrine. Ba'athisti su su pridonijeli sa vojnim vještinama, disciplinom, treninzima, ali i skupinama iskusnih birokrata, nešto čeže je nedostajalo u drugim terorističkim skupinama, što je u konačnici i doprinijelo prvim vojnim pobjedama Islamske

---

¹² *Camp Bucca* – ime je dobio po Ronaldu Paulu Bucca-i vatrogasnom maršalu iz New Yorka, koji je poginuo prilikom terorističkog napada na Svjetski trgovački centar 11.09.2001. godine.

¹³ Prema riječima američkog general-bojnika Douglasa M. Stone-a, zaduženog za kamp Bucca, u trenutku njegovog preuzimanja kampa 2007. godine u kampu se nalazilo 26.000 zatvorenika.

¹⁴ Pravog imena Fadel Ahmed Abdullah al Hiyali rođen oko 1959. godine, poginuo 2015. godine. Iz grada Tal Afar, Ninawa provincija, Irak. Bivše vojno lice iračke vojske za vrijeme Saddama Husseina. Obnašao dužnost Zamjenika Kalife Abu Bekra al Baghdadija zadužen za Irak. Treći čovjek u hijerarhiji Islamske države.

¹⁵ Pravog imena Abd al-Wahid Khadir Ahmad poznat i kao Abu Ali, Ministar sigurnosti u Islamskoj državi.

¹⁶ Pravog imena Abdullah Ahmad al-Mashadani. Ministar za strane borbe i bombaše samoubice.

¹⁷ Pravog imena Rathwan Talib Hussein Ismail al-Hamdani. guverner „graničnih provincija“ Islamske države.

¹⁸ Pravog imena Fares Reif al-Naima. Šef logistike i opskrbe Islamske države.

¹⁹ Pravog imena Abd al-Rahman al-Afari. Koordinator za zatvorenike, mučenike i ženska pitanja Islamske države.

države (Barret, R. 2014). Kamp je postao mjesto „rođenja“ Islamske države“, odnosno mjesto gdje su ideje o uspostavi Kalifata osnažene do te mjere da se krenulo u realizaciju istih.

Neselektivno mješanje zatvorenika gdje su umjereni zatvorenici stavljani zajedno sa ekstremistima, pasivnost američke vojske odnosno upravnika i uposlenika Bucca-e, doprinijela je činjenici da su mnogi zatvorenici, kasnije pripadnici Islamske države iz kampa Bucca izašli osnaženi za realizacije svojih ideja. Kamp Bucca su smatrali mjestom gdje su se „obrazovali“, „Akademijom“. Weiss i Hassan ukazuju da AQI i ISI nisu koristili američke pritvore samo kao „džihadistička sveučilišta“ nego su poduzimali aktivnosti i trudili se infiltrirati u pritvore radi pridobijanja novih regruta za svoje ciljeve. (Weiss, M. Hassan H., 2015.). Iako većina pripadnika bivšeg Ba'ath režima Saddama Husseina nije bila vjerski indoktrinirana do mjere kao sunitski pobunjenici, kamp Bucca je omogućio naizgled čudnu simbiozu ove dvije skupine što će u prvim danima Islamske države omogućiti teritorijalnu ekspanziju praćenu vojnim pobjedama.

III ISLAMSKA DRŽAVA

U travnju 2014. godine nakon teritorijalnog širenja Islamske države Irak u Siriji, organizacija mijenja ime i dodaje Sirija (ili Sham²⁰) u svoj naziv i od tog trenutka postaje poznata kao Islamska država Iraka i Sirije (ISIS eng.). Pored ovog naziva rjeđe korišteni nazivi su i Islamska država Iraka i Šama odnosno Islamska država Iraka i Levanta. Nedugo potom nastaje Islamska država, odnosno prvog dana mjeseca Ramazana 2014. godine proglašen je Kalifat (Hilafet), a Abu Bekr al Baghdadi je proglašen za Kalifu. Da bi razumjeli povijesne i društveno političke okolnosti koje su dovele do proglašenja Kalifata nužno je sagledati i uloge dvije najznačajnije osobe Kalife al Baghdadija i njegovog zamjenika Abu Ali al Anbara koji su reorganizirali Islamsku državu Irak, proširili njeno djelovanje na Siriju, teritorijalno i vojno se proširili i uspjeli u nečemu o čemu su neke vođe terorističkih skupina samo sanjale, uspostavili su Kalifat. U njihovom djelovanju i razmišljanju prije proglašenja Kalifata moguće je pronaći jasnu tezu kojom su se rukovodili da uspostave državu zasnovanu na Islamu i šerijatu.

1. Abu Ali al-Anbari

Iako bi prema dosadašnjim medijskim eksponiranjima i ulogama koje su im dodjeljivane možda trebalo prvo trebalo sagledati Abu Bekra al Baghdadija i njegovu ulogu u kreiranju Islamske države, no analizirajući dostupnu literaturu ipak je u prvi plan iskočio Abu Ali al-Anbari, osoba o kojoj se u *mas* medijima jako malo pričalo, siva eminencija Islamske države i čovjek bez kojeg Islamska države ne bi uspjela da ostvari sve što je ostvarila. Naime, temelji za formiranje Islamske države i proglašenje Kalifata su ustanovljeni puno ranije nego je počela invazija koalicioni snaga na Irak. Prema Hassan Hassanu, koji je imao uvid u biografiju²¹ (radi se o dokumentu na 93 stranice), Abu Ali al-Anbara, osobe koja je bila *Broj 2*, Al Qaeda u Iraku, iza al Zarqawi-ija, može se zaključiti da se radi o osobi koja je najodgovornija za utvrđivanje *modus operandi*-ija ove terorističke skupine. Al-Anbar je više od bilo koje druge osobe definirao radikalni pristup Islamske države, a njegov uticaj je bio dugotrajniji, sistemski i dublje razrađen nego Zarqawi-ijev. (Hasan Hasan, 2019.)

---

²⁰ Sham odnosno *al Sham* je naziv regije koja se često poredi sa Levantom odnosno Velikom Sirijom.

²¹ Radi se o dokumentu od 93 stranice koji prikazuje život Abu Alija Al Anbarija kao i njegovo okruženje, a koju je napisao Anbarijev sin Abdullah za internu upotrebu u Islamskoj državi. Dijelovi su objavljeni u magazinu *Naba* 2016. godine, u magazinu *Rumiyah* izdanje broj 4 na bosanskom jeziku, na blogu <https://kyleorton.co.uk/2016/03/25/obituary-abd-ar-rahman-mustafa-al-qaduli/> i drugim mjestima.

Prema saznanjima iz Hassan Hassan-a biografiju al-Anbara je napisao njegov sin Abdullah, a ista je bila namjenjena za internu upotrebu Islamske države. (Hasan Hasan, 2019.) Nedugo nakon što je al-Anbar ubijen dijelovi njegove biografije su objavljeni u magazinu Islamske države Al Naba 2016. godine, a ubrzo je cijela biografija bila dostupna na društvenim mrežama²². Prema biografiji Al-Anbar je diplomirao Islamske nauke u Bagdadu, gdje je izučavao šerijat²³, da bi se poslije priključio iračkoj vojsci u kojoj je služio sedam godina i gdje je učestvovao u ratu Iraka i Irana, a što je njegov sin Abdullah u biografiji označio kao *rijetka kombinacija vjerskog i vojnog znanja* koje je posjedovao njegov otac.

Abu Ali al-Anbari ²⁴je bilo samo jedno od imena (*kunya*) koje je koristio Abdulrahman Mustafa al-Qaduli rođen između 1957. i 1959. godine (ne postoji precizni podaci o datumu rođenja) u Mosulu, pokrajina Nineva, Irak, a poginuo je 25.03.2016. godine na području Istočne Sirije. Koristio je najmanje još sedam *kunya* pored Abu Ali al-Anbari, a pojavljivao i pod imenima Abu Alaa al-Afri, Abu Jasim al-Iraqi, Abu Umar Qurdash, Abu Ali Qurdash al-Turkmeni, Hajji Iman, Abdullah Rasheed al-Baghdadi i al-Dar Islami. Zbog brojnosti *kunya* koje je koristio koalicione snage u Iraku, kao i sigurnosne snage Iraka su dugo vremena smatrale da se radi o najmanje dvije osobe koje se kriju iz pomenutih *kunya*. Al-Anbari je bio aktivan u Al Qaeda u Iraku, Islamskoj državi u Iraku, *Mujahideen Shura Council* (Mudžahedinskom savjetodavnom vijeću) gdje je jedno vrijeme obnašao i ulogu predsjedavajućeg vijeća odnosno bio prvi *emir*, a kasnije će postati drugi čovjek Islamske države Irak i Levant, odnosno zamjenik Kalife, Abu Bekra al-Baghdadija.

Prema biografiji al-Anbara kao jedan od ključnih događaja za uspostavu Islamske države i Kalifata uzima se trenutak ulaska *mudžahida* Islamske države Iraka u Siriju, nakon što je tzv. Arapsko proljeće zahvatilo veći broj Islamskih zemalja. Al-Anbar se nalazio u zatvoru u Iraku, ali je početkom 2012. godine, nakon šest godina pušten i našao se na početku ovog ključnog događaja u kojem će odigrati odlučujuću ulogu koja će u narednih nekoliko godine iz korijena promijeniti odnose na Bliskom Istoku i svijetu. Za vrijeme boravka u zatvoru al-Anbar je radio na regrutaciji novih članova Islamske države Irak i širenju ideologije grupe. Po izlasku iz zatvora al-Anbar je ponovno zauzeo jedno od rukovodećih mjesta grupe obnavljajući *bay'ah* odnosno

---

²² Vidi *The Islamic State's Official Biography of the Caliph's Deputy*, Kyle Orton's Blog, 2016.

²³ Zanimljiv je podatak da je na istom fakultetu studirao i Abu Bekr al Baghdadi, odnosno al Anbari i al Baghdadi imali su istu *alma mater*.

²⁴ Prema Rumiyah-u pravo ime *šejha* Abu Ali al-Anbara je Abdulrahman Mustafa al-Qaduli, pravi nadimak je Abu Alaa, nadimak koji je koristio nakon američke invazije je Abu Iman (Amerikanci su ga vodili kao Hajji Iman), nadimak Abdullah Rasheed al-Baghdadi je koristio nakon što je izabran za prvog emira Vijeća šure mudžahida.

prisegu šejhu Abu Bekru al-Baghdadiju. Kao što se za al-Anbara i navodi u časopisu Rumiya na bosanskom jeziku „*On je već u vremenu svoga zarobljeništva čuo o uspostavi Islamske države u Iraku i bio je emir i učitelj njenih vojnika u zatvoru. Pa je obnovio svoju prisegu vođi pravovjernih Abu Bekru al-Baghdadiju (Allah ga sačuvao) samo nekoliko dana nakon što je izašao iz zatvora*“. (Rumiya broj 4: 37)

Ubrzo je od al Baghdadija al-Anbaru povjeren i prvi zadatak koji se odnosio na uspostavi kontakata sa svim borbenim grupama izvan Iraka, a posebno sa Al Qaeda-inim ograncima diljem svijeta, odnosno da ponovno izgradi komunikacijske kanale nakon nekoliko godina prekida. Sljedeći korak i zadatak koji je preuzeo al-Anbar je bio kritičan za uspostavu Islamske države Iraka i Levanta (Islamske države Iraka i Sirije (Šama)) i proglašenje Kalifata. Naime zadatak se odnosio na provjeri da li je ogranak u Siriji poznat pod nazivom Jabhat al-Nusra još uvijek lojalan al Baghdadiju. Vođa Jabhat al-Nusre u to vrijeme u Siriji je bio Abu Muhammad al-Julani²⁵ (sirijac rođen u gradu Daraa, pravog imena Ahmed Hussein al-Shar'a) kojeg je al-Anbar opisao kao *lukavog i dvoličnog*, odnosno kako je to navedeno u Rumiya-i „*On je jedna podmukla osoba sa dva lica*“ (Rumiya broj 4: 38). Djelovanje al-Anbara i al Baghdadija protiv al-Julanija koji će dovesti do *fitne* ili raskola među navedenim grupama i odvajanju Al Qaede od Islamske države. Ovaj raskol predstavlja jedan od ključnih događaja u nastanku Islamske države, a osobe koje su intervjuirane jasno vide navedeni događaj kao odlučujući kada su morali odabrati stranu, odnosno dati zakletvu i prikloniti se al-Baghdadiju i Islamskoj državi ili otići i pridružiti se al Nusri.

Naime dvojica vođa Islamske države Irak al-Anbari²⁶ i al-Baghdadi su počeli da uspostavljaju odnose sa ključnim ljudim al Nusre, da bi zatim al Baghdadi jednostrano proglasio ujedinjenje između al Nusre i Islamske države Irak. Prema Weissu i Hassanu al-Baghdadi je objavljivao da al Nusra i ISI ujedinjavaju u međuregionalni džihadistički pokret čije će ime glasiti Islamska država Iraka i Šama, no al-Julani, iako ga je al Baghdadi ovlastio za preuzimanje vodstva al Nusre, nije bio za ujedinjenje i iskazao je lojalnost al Zawahiriju kome je dao zavjet vjernosti u svoje ime i u ime al Nusre (Weiss., M. Hassan H., 2015.). Vođa Al Qaede Zawahiri je u tom periodu zvanično prekinuo sve odnose sa ISIS-om naglasivši da ISIS nije ogranak Al Qaede i da

---

²⁵ Abu Muhammad al-Julani je bio Emir Al Nusra Fronta (Jabhat al-Nusre) od 2012. do 2016. godine, od 2016. do 2017. godine Emir Jabhat Fateh al-Shama, a od 2017. godine do danas je glavni zapovjednik Tahrir al Shama. Od 2003. godine je iskazivao privrženost Al Qaedi te je shodno tome i bio pripadnik Al Qaede u Iraku, Mudžahedinskog savjetodavnog vijeća i Islamske države Irak.

²⁶ Prilikom pregovora sa al-Nusrom odnosno sa al-Qaedom koristio *kunyu* Abu Suhayb al-Iraqi

nema nikakve organizacione veze između ove dvije organizacije, kao i da Al Qaeda nije odgovorna za dalje postupke u Siriji.

U dijelovima biografije objavljenoj u Rumiya-h-i vidljiva je uloga al-Anbara u Siriji pa se tako navodi *“Nakon što su sahvati u Šamu, Allahovom dobrotom, bili neuspješni i Allah Islamskoj državi dao moć nad širokim teritorijima počeo je konstruktivni posao kako bi se izgradile institucije Države, da bi sa time olakšali upravljanje ovih područja i uspostavljanje Allahovog suda u njima. Tako je šejh Abu Ali al Anbari bio od onih koji su osnovali devavine (urede). On je prije svega radio na izgradnji šerijatskih devavina kao što su devavini suđenja, hisbe, da’ve, zekata i urede za šerijatska izučavanja, nakon što je ukinut naziv šerijatski komitet i njeni zadaci podjeljeni na devavine ovisno o predmetu”*. (Rumiya-h broj 4: 39)

Prema biografiji al-Anbari je imao pune ruke posla u Siriji pa se tako navodi i *“Šejh Abu Ali al-Anbari nastavio je svoj rad u Šamu bez umora. On je bio odgovoran za šerijatski komitet i bio je član odabranog komiteta u Šamu. Ova etapa je bila od najtežih etapa za njega, Allah ga primio, iz razloga velike odgovornosti koja mu je data. On se mnogo trudio na predavanjima u da’vi i provjeri šerijatskih tema. Dodatno vodstvu područja data mu je i odgovornost da upravlja problemima frakcija i organizacija i vodstvo sudija i Islamskih sudnica koje je osnovala Islamska država u područjima gdje je postigla nešto moći. I tako je radio na upravljanju ovih sudnica i olakšanju njihovog rada.”* (Rumiya-h broj 4: 39)

Pod al-Anbarijevim nadzorom i uputama provedeni su neki od najstrašnijih zločina koje je počinila Islamska država kao što ubistvo jordanskog pilota²⁷ ili strašni zločini protiv Yazida²⁸ koji su masakrirani, ubijani i pretvarani u robove za bogatije slojeve stanovništva Islamske države. Također al-Anbari je izdao i *Fatwu* protiv umjerenih opozicionih snaga u Siriji odobravajući borbu protiv njih.

Kroz svoje djelovanje al-Anbar je postao glavni ideolog Islamske države, držao je predavanja i obuke za visokopozicionirane vjerske službenike, podučavao članove o religijskim tekstovima, a

---

²⁷ Muath Safi Yousef al-Kasasbeh je bio pilot Kraljevskih zračnih snaga Jordana koji je zarobljen, nakon što se njegov avion srušio u blizini grada Raqqa, Sirija. Nakon zarobljavanja pogubljen je na način da je živ zapaljen dok se nalazio u kavezu, a što je ISIS izabilježio na video snimku.

²⁸ Yazidi ili Jezidi su kurdska etnoreligijska skupina sa područja Iraka koji imaju određene specifičnosti, odnosno posvećeni su heterodoksnom obliku religije, a zbog svoje religije i običaja bili su izloženi stravičnim zločinima i progonima od strane pripadnika Islamske države. Za ovakav odnos Islamske države prema Jezidima pojedini analitičari i povjesničari optužuju upravo al-Anbara (uz Abu Ibrahima Al Hashimi al Qurashi-ja drugog Kalife Islamske države, koji je rođen u Tal Afaru) koji je određeni radni i dio života proveo u gradu Tal Afar u Iraku, a u čijoj okolini su nastanjeni upravo Jezidi (mjesto Sinjar), odnosno u odnosu koji je al-Anbar razvio prema Jezidima, a koji je kasnije prenijeo u ideologiju Islamske države odnosno na svoje pristalice.

izdavao je i *Fatwe* o svim bitnim stvarima koje su se ticale Kalifata. Postavljeni su temelji na kojima se Islamska država razvijala ideološki, a i teritorijalno. Uticaj al-Anbara je bio zaista jak i dubok što se može vidjeti i kroz njegovu biografiju, ali i kroz djela njega ili njegovih prvih sljedbenika. Koliki je bio njegov uticaj najbolje pokazuju djela Islamske države koje je ista preduzela nakon njegove pogibije, kako nasilnih akata tako i serije tekstova u zvaničnim propagandnim medijima Islamske države koji su mu bili posvećeni.

Prije pogibije al-Anbari je bio drugi čovjek Islamske države, a al-Baghdadi mu je povjerio i dužnost šefa financija Islamske države. Prema Rumiyah-i al-Anbar je bio odgovoran i za uvođenje islamske valute odnosno zlatnog dinara i srebrenog dirhema kao platežnog sredstva. *„On lično je predvodio mnoge etapa izvršavanja projekata islamske valute, kako bi zamjenio bezvrijedni papirni novac taguta kroz vrijedne metalne kovanice muslimana. Allah ga je obradovao pa je vidio trgovce da trguju područjima Islamske države sa zlatnim dinarom i srebrenim dirhemom“*. (Rumiyah broj 4: 39)

Al-Anbari je poginuo tokom 2016. godine prilikom putovanja iz Sirije u Irak. Prema informacijama američki vojnici su presreli vozilo u kojem se nalazi al-Anbar i pokušali su ga zarobiti ali je u razmjeni vatre ubijen, dok su pristalice Islamske države bliže teoriji da je on aktivirao samoubilački pojas i raznio se, odnosno kako se u Rumiyah-i navodi *„On je detonirao svoj eksplozivni pojas. On se nije htio predati niti obradovati mušrike svojim hapšenjem“*. (Rumiyah broj 4: 39). Druga teorija prevladava, posebno kod pristalica Islamske države koji su navedenim činom nastojali da opravdaju i podstaknu i druge na samoubilačke napade. Nakon što je i Islamska država zvanično priznala da je al-Anbar ubijen, pokrenut je čitav niz napada diljem Iraka i Sirije radi njegove osvete i u njegovu čast, i čitavoj operaciji su dali ime *„Bitka Abu Ali al Anbara“*.

Kroz dostupnu literaturu jasno je da su razni analitičari, istraživači pa i sigurnosne snage dugo vremena dvojili o stvarnoj ulozi al-Anbara u kreiranju Islamske države, a jedan od razloga je što je koristio veliki broja *kunya* i dugo se nije znalo ko se nalazi iza navedenih *kunya*.

Zaključci do kojih su došli pojedini analitičari i istraživači dešavanja u Iraku u posljednjih više od 20 godina, je da su ideološki oblici za proglašenje Kalifata i uspostavu Islamske države bili definirani prije pada režima Saddama Huseina i ulaska koalicionih snaga u Irak, a da je jedan od ključnih ljudi u svemu tome bio upravo al-Anbar. Odnosno da ja baš zbog ranije definiranih

ideoloških normi grupa kojoj je pripadao al-Anbar upravo i bila u mogućnosti da se ideološki, logistički i teritorijalno dugo održi, odnosno da vrši ekspanziju među lokalnim stanovništvom velikom brzinom.

Abu Ali al-Anbari je zaista bio osoba od zadatka Islamske države sa puno obaveza i zadataka posvećenih kreiranju ideološkog pristupa grupe i kreiranju „*Države*“. Prema navedenom pored toga što je praktički bio drugi čovjek Islamske države, bio je na čelu i Amniyat-a obavještajne službe Islamske države, šef financija Islamske države odgovoran za uvođenje zlatnog dinara i srebrenog dirhama valuta Islamske države, šef šerijatskog komiteta, organizacija šerijatskih sudova, obučavao je visokopozicionirane vjerske službenike, podučavao članove o religijskim tekstovima, a izdavao je i *Fatwe* o svim bitnim stvarima koje su se ticale Kalifata i pod njegovim nadzorom počinjeni su neki od najstrašnijih zločina Islamske države.

1.1. Egzodus i ratni zločini nad etničkim manjinama u sjevernom Iraku – uloga Abu Alija al Anbarija i drugih visokopozicionirah rukovodilaca Islamske države.

Iako prvobitni cilj prilikom izrade ovog rada nije bio detaljnije se osvrnuti na pojedine događaje koji su definirali mišljenje zapadnog svijeta o Islamskoj državi, saznanja koja su prikupljena tokom istraživanja uvjetovala su nastanak ovog dijela rada. Naime čitajući literaturu vezanu za Abu Ali al-Anbarija, pogotovo dijelove njegove biografije koju su objavili mediji Islamske države, provukla se teza o njegovoj ulozi u egzodusu i ratnim zločinima nad etničkim manjinama u sjevernom Iraku, uključujući i Yazide. Abu Ali al-Anbari je bio osoba koje je, prema nekim autorima, čak više i od samog Kalife Abu Bekra al-Baghdadija definirao pravce i načine djelovanja Islamske države. Kroz biografije al-Anbara kao i drugih istaknutih članova Islamske države provlačio se grad Tal Afar²⁹ u sjevernom Iraku, zapadno od Mosula, kao rodno mjesto ili mjesto gdje su boravili. Inače, Tal Afar se nalazi u blizini planine Sinjar i mjesta gdje su nastanjeni Yazidi, a na širem području iračke Nineva provincije su nastanjene i druge etničko religijske manjine kao asirski kršćani, turkmenski šiiti, shabak šiiti i dr. U biografiji o Al Anbaru Hassan Hassan ukazuje da se jasno vidi Anbarova netrpeljivost i mržnja prema *Ghajars* etničkoj zajednici sličnoj Romima u Iraku (Hasan Hasan, 2019.), koju je vukao još iz dječaćkih dana, a koju je kroz svoje doktrine koje je nametnuo u Islamskoj državi kroz *fetwe* prenio i na teren i strašne ratne zločine.

---

²⁹ Drugi Kalifa Islamske države Abu Ibrahim al-Hashimi al Qurashi je također rođen u Tal Afaru. Kao i Abu Muslim al-Turkmani bivši oficir Iračke vojske i zamjenik Abu Bekra al-Baghdadija, bio zadužen za Irak. al-Anbari i al-Turkmani su etnički Turkmeni.

Napadi na šiite i manjinske etničke zajednice u sjevernom Iraku (posebno okolina grada Tal Afara) počinje nedugo poslije vojne invazije na Irak, predvođene Sjedinjenim američkim državama. Al-Anbarijeva skupina koju je formirao u okolini Tal Afara i koju je obučavao zajedno sa Abu Muslimom al-Turkmanijem (također porijeklom iz Tal Afara) vršila je razne napade praktički na svakoga ko nije mislio kao oni. Primarne mete napada su bili šiiti, prema kojima je Al Anbari pokazivao posebnu netrpeljivost, a potom i druge etničko religijske manjinske zajednice. Sa jačanjem skupine koju je vodio, a kasnije i uspostave Islamske države Irak odnosno Islamske države, Al-Anbari je svoje viđenje odnosa prema drugim etničkim i religijskim zajednicama prenio na teren. Kao što Hassan Hassan navodi al-Anbari je postao glavni ideolog Islamske države koji je obučavao druge klerike, davao upute članovima za tumačenje vjerskih tekstova i izdavao *Fatwe* o svim bitnim stvarima koje su se ticale Islamske države. Pod njegovim su nadzorom Yazidi bili masakrirani i porobljavani (Hasan Hasan, 2019.)

Pored al-Anbarija značajnu ulogu u masovnim zločinima protiv Yazida odigrali su i drugi Kalifa Abu Ibrahim al-Hashimi al-Qurashi³⁰ kao i Abu Muslim al-Turkmani, koji je bio zamjenik prvog Kalife. Dakle zajedničko za al-Anbara, al Qurashija i al-Turkmanija je bilo da se radilo o visokopozicioniranim rukovodiocima Islamske države, rodom iz iračkog grada Tal Afara ili okoline, porijeklom etnički Turkmeni, suniti, sa iskustvom u sigurnosnim snagama režima Saddama Husseina i koji su boravili određeno vrijeme u kampu Bucca. Landen prenosi riječi američkog predsjednika Bidena koji je al-Qurashi-ija okarakterisao kao *pokretačku snagu iza genocida nad Yazidima*. (Xander, Landen, 2022.). Uloga al-Turkmani u zločinima prvenstveno prema Yazidi djevojčicama i djevojkama je objašnjena u BBC-ovom članku od 10.11.2015. godine gdje se navode svjedočanstva dvije maloljetne Yazidi djevojke prema kojima su djevojke dovođene kao seks robinje za *Haji Mutazza*, jedna od *kunya* koju je koristio al-Turkmani³¹.

Kako navodi Amnesty International otmice žena i djece kao i prisiljavanje zarobljenih Yazida da konvertiraju na Islam, te politika etničkog čišćenja su postali politika Islamske države. Islamska države je sistematski prisiljavala etničke i religijske manjinske zajednice upućujući im poruke da za njih nema mjesta u Iraku, istovremeno uništavajući i oštećujući religijska obilježja i građevine religijskih zajednica koje nisu suniti muslimani. (Amnesty International, 2014).

---

³⁰ Pravog imena Amir Mohammed Abdul Rahman al-Mawli al-Salbi, rođen 1976. godine, a poginuo 2022. godine, koristio kunye *Haji Abdullah*, *Professor Ahmad*, *Abdullah Qardash*, obnašao dužnost Kalife od 2019-2022. godine.

³¹ <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-34205911> (pristupljeno 17.02.2022. godine)

U kolovozu 2014. godine termini Yazidi i Sinjar postaju poznati širom svijeta kroz udarne vijesti svjetskih medijskih kuća. Svijet upoznaje etničku nacionalnu manjinu Yazide i strašne zločine koje nad njima vrše vojne jedinice Islamske države. Apokaliptične scene helikopterskih evakuacija i dostava hrane i pića sa planine Sinjar obišle su svijet.

Zvuči nevjerovatno ali razina zločina koji su počinjeni od strane Islamske države prema manjinskim etničkim i religijskim zajednicama sjevernog Iraka je bila upravo produkt djelovanje prije svega al-Anbarija, al-Qurashija i al-Turkmanija, a zatim i drugih visokopozicioniranih rukovodećih ljudi Islamske države sa područja Tal Afara. Odnos i mišljenje nekolicine ljudi je odredio sudbinu stotine tisuća drugih.

2. *Abu Bekr al-Baghdadi*

Odgovore na pitanja o čovjeku koji je postao Kalifa i prvo lice Islamske države prvo sam pokušao da pronađem tokom intervjua³² kod osoba koje su boravile u Siriji, i koje su u određenom vremenskom periodu dali *bay'ah* čovjeku kojeg nikada prije, a ni kasnije nisu vidjeli uživo. Usljedili su iznenađujući odgovori. Percepcija Abu Bekra al-Baghdadija u očima ljudi koji su živjeli u Islamskoj državi se mjenjala kako se mjenjala i sama Islamska država, teritorijalno, strukturalno i vojno. Sa vojnim porazima počinje i gubljenje povjerenje u rukovodstvo Islamske države pa samim tim i u Kalifu Abu Bekra al-Baghdadija koji je smatran *Vrhovnim vođom* odnosno *Vođom pravovjernih*. Posljedično nizom događaja dolazi do promjena u Islamskoj državi, a ličnost Abu Bekra al-Baghdadija je bila obavijena velom tajnosti, te se među intervjuiranim pojavila čak i sumnja i da li on uopće postoji.

No tko je zapravo bio al-Baghdadi³³?

Na ovo pitanje je djelomično odgovoreno i kroz prethodni dio rada i njegov odnos sa al-Anbarom, a ime al-Baghdadi će se provlačiti i kroz čitav rad. No može se reći da se radilo o kontraverznoj, osebujnoj ličnosti rigidnih *džihadističko-salafističkih* stavova, oko koje su se

---

³² Više o iskustvima iz života u Islamskoj državi u IV dijelu ovog rada.

³³ Pravog imena Ibrahim Awwad Ibrahim Ali al-Badri al-Samarrai rođen 1971. godine u Samari, Irak, jedno vrijeme bio je i vjerski službenik, imam, završio Islamske studije u Iraku navodno je imao doktorat, tokom američke invazija na Irak nekoliko puta privođen, a proveo je određeno vrijeme u kampu Bucca (31.01. – 06.12.2004.), bio vođa ili član manjih skupina pobunjenika ili džihadista u Iraku, kao što je *Jaysh Ahl al-Sunnah wa al Jamaah (Vojska sljedbenika sunitске zajednice)* koju je osnovao 2003 godine. Sa 18 godine se preselio u bagdadsko naselje Tobchi, te otud i poveznica sa dodatkom al-Baghdadi, u odnosu na raniju al-Samarrai. Koristio i kunyu Abu Dua prije nego je postao Kalif.

vodile brojne rasprave i teorije zavjera provlačene kroz svjetske medije, koje su se kretale od toga da se radi o izraelskom špijunu kojeg su obučavali CIA³⁴ i Mossad³⁵, koji je bio židovskog porijekla, pa do toga da je sama Islamska država kojom je rukovodio al-Baghdadi bila ustvari kreacija pomenutih obavještajnih službi. Činjenično i povijesno posmatrano uspon al-Baghdadija počinje 2010. godine dolaskom na čelo ISI-ija nakon smrti Abu Omara al-Baghdadija, po nekim iznenađujuće jer do tada nije bio poznat niti visoko rangiran u rukovodstvu organizacije (Kavalek, 2015). Kako Kavalek dalje navodi Islamska država je širokom propagandom nastojala da stvori bolju biografiju za svoga Kalifu, tako da su navodili da on ima porijeklo od plemena al-Quraysh³⁶, odnosno plemena Poslanika Muhameda, kao potvrda religijske legitimacije Kalife. (Kavalek, 2015). Potomak iz plemena Quraysh predstavlja tradicionalnu kvalifikaciju za Kalifu od najranijeg doba Islama. Kako Hassan i Weiss navode „*al-Baghdadi je tvrdio da je potomak Huseina, Prorokova unuka, što je preduvjet koji su postavili mnogi islamski učenjaci u slučaju potraživanja prava na vladavinu nad muslimanima*“ (Weiss, M. Hassan H., 2015:225). Ova činjenica je korištena kao argument i dokaz ispravnosti Kalife, a za događaje koji će slijediti pripadnici Islamske države su tražili simboliku i opravdanje u vjerskim knjigama, što je predstavljao jasan magnet za širu publiku željnu da se priključi ideji Islamske države.

Dolaskom na čelo ISI-ja³⁷ al-Baghdadi kreće sa restrukturiranjem organizacije praveći hijerarhijski centralizovanu organizaciju, popravljajući greške svojih prethodnika (al Zarqawija i Abu Omara al-Baghdadija) usavršavajući organizaciju kroz naučena i iskustvom stečena znanja.

Orton ukazuje da se da su braća i pojedina bliža rodbina al-Baghdadija bili *bathisti*, odnosno da su radili za sigurnosne i vojne sektore u režimu Saddama Husseina, što mu je i omogućilo da se upiše na Univerzitet za Islamske studije u Bagdadu, jer je za isti bila potrebna i preporuka i obiteljska veza sa Ba'ath partijom. (Orton, Kyle, 2016.) Zbog toga ne iznenađuje ni činjenica da je za svoje najbliže saradnike i zamjenike al-Baghdadi upravo uzeo bivše *bathiste* pripadnike sigurnosnih snaga režima Saddama Husseina, Haji Bekra³⁸, Abu Ali al-Anbara i Abu Muslim al-Turkmanija, popunjavajući ključna mjesta osobama iz Iraka, nastojeći zadržati podršku iračana,

---

³⁴ CIA – obavještajna služba Sjedinjenih američkih država. Osnovana 1947. godine

³⁵ Mossad – obavještajna služba države Izrael za djelovanje u inozemstvu. Osnovan 1949. godine

³⁶ Abu Omar al-Baghdadi je također tvrdio da je al-Qurayshi, a i drugii Kalifa Abu Ibrahim al-Hashimi al Qurashi također je svome imenu dodao al-Qurayashi.

³⁷ Prema al-Tamimi-ju, al-Baghdadi je izabran na način da je za njega glasalo devet od jedanaest članova Šura Vijeća (*Majlis Shura of Dawlat al-Iraq*), a ne kao što određeni autori tvrde da je postavljen od strane Hajji Bekr-a (al-Tamimi, Aymenn Jawad, 2016)

³⁸ Pravog imena Samir Abd Muhammad al-Khilawi. Bivši poručnik iračke obavještajne službe, koristio kunyu Abu Bakr al-Iraqi odigrao značajnu ulogu u osmišljavanju planova ISI-ja za širenje na Siriju, poginuo u Siriji 2014. godine.

dok su strani borci pa i Arapi iz drugih zemlja uglavnom popunjavali borbene jedinice i imali druge namjenjene uloge u propagandi, regrutiranju i slično.

Nakon konsolidacije rukovodstva i hijerarhijske reorganizacije al-Baghdadi je sa svojim suradnicima krenuo u sljedeću fazu koja je predstavljala osvajanje teritorija i uspostavljanje *Države*, odnosno proglašenje Kalifata. Teritorijalnom širenju ISI-ja umnogome je doprinijela geopolitička situacija u ratom razorenoj Siriji, gdje je al-Baghdadi vidio šansu za širenje, koju je zatim i iskoristio. Prema al-Tamimi-ju upravo je al-Baghdadi bio taj pod čijim je nadzorom osnovana *Jabhat al-Nusra*³⁹ (al-Tamimi, Aymenn Jawad, 2016), da bi kasnije proglasio jednostrano proglasio ujedinjenje između al-Nusre i Islamske države Irak odnosno osnivanje Islamske države Irak i Šam, što je lider al-Nusre al-Julani odbio nakon čega su uslijedile međusobne optužbe i sukobi više frakcija unutar Sirije u kojima je prevladala Islamska država.

Na opće iznenađenje mnogih al-Baghdadijeva organizacija je počela da niže vojne uspjehe osvajajući niz naselja, gradova i pokrajina u Iraku i Siriji, gdje nanose poraze prvenstveno iračkoj vojsci pa i svojim protivnicima u Siriji. Zarobljene su ogromne količine vojne opreme i naoružanja sa kojima će kasnije pripadnici Islamske države paradirati kroz zauzete gradove. Bitna činjenica uspjeha predstavljalo je sistematsko planiranje djelovanja od strane al-Baghdadija i njegovih bliskih suradnika i zamjenika, gdje su se pouzdali na već ranije formirane ćelije svojih pripadnika u pojedinim naseljima i gradovima koji su, iako malobrojni, sa lakoćom izvršili zauzimanje većih gradova kao što je Mosul, nakon čega i pojedina manja plemena iskazuju privrženost Islamskoj državi, odnosno kako Weiss i Hassan tvrde pridružuju se potaknuta politikom sile, a ne sa nekakvim simpatijama prema *tekfirizmu* ili Kalifatu (Weiss, M., Hassan, H. 2015.)

Upravo u Mosulu, u Velikoj džamiji al Nuri, je al-Baghdadi predvodio molitvu proglasio se Kalifom i pozvao muslimane da ga prihvate i podupru i ovo je predstavljalo prvi put da se al-Baghdadi javno pojavio. Prema kasnijim informacijama al-Baghdadi se još samo jednom javno pojavio i to u Fallujah⁴⁰-i, i to predstavljaju njegova jedina javna pojavljivanja.

---

³⁹ U to vrijeme i ISI i al-Nusra su djelovale kao ogranci Al Qaeda, jedna za Irak, a druga za Siriju.

⁴⁰ Grad u centralnom Iraku.

3. Proglašenje - uspostava Kalifata (Hilafeta)

Nakon uspješnih vojnih operacija i zauzimanja grada Mosula i sjevernom Iraku, dana 28.06.2014. godine⁴¹, prvog dana mjeseca Ramazana glasnogovornik Islamske države Abu Muhammad al-Adnani (Taha Subhi Falaha) je proglasio da je Kalifat obnovljen pod vodstvom Ibrahim Awwad Ibrahim Ali al-Badri al-Samarrai-a (Abu Bekr al-Baghdadi) koji od tog dana postao poznat kao Kalif Ibrahim⁴², a Islamska država Iraka i Šama je postala Islamska država. (Lister, Charles 2015.)

Kako prenose Weiss i Hassan tokom govora u Velikoj džamiji al Nuri al-Baghdadi je rekao „*O muslimani požurite u vašu državu. Zaista je to vaša država. Zato što Sirija nije zemlja Sirijaca i Irak nije zemlja Iračana*“. (Weiss., M., Hassan, H. 2015:15). Kalifov poziv poslušat će mnogi širom svijeta i učinit će *hidžru* i doći živjeti na području koje koje kontrolirala Islamska država. *Hidžra* je postala dominantna tema u propagandi Islamske države kojoj se posvećivala stalna pažnja pozivanjem osoba na dolazak u Kalifat kroz propagandne uratke. Svi stanovnici⁴³ koji su se zatekli na području pod kontrolom Islamske države, kao i oni koji su dolazili davali su zakletvu ili *bay'ah* Kalifi Ibrahimu. Cole navodi da je glasnogovornik Islamske države al-Adnani rekao „*Obavještavamo muslimane da je, sa proglasom Kalifata, postalo obligatorno za sve muslimane da daju bay'ah-u i podršku Kalifu Ibrahimu*“. (Bunzel, Cole 2015:31)

S proglašenjem Kalifata Islamska država je nastavila dalje teritorijalno i internacionalno širenje svoje ideologije, utjecaja i ideja, u čemu je imala značajnog uspjeha u prvim godinama svoga postojanja, djelomično i zbog strukture same organizacije i *državnog aparata* koji je to sve pratio. Sve su pratila obilježja i birokratizacija *državnog* tipa, gdje je Islamska država pokazivala svoje znakove države i vladavine nad teritorijem. Islamska država je nastojala da ovlada svim aspektima društvenog života i državnog uređenje, što ukazuje i al-Tamimi navodeći primjere administrativne dokumentacije izdavane od organa Islamske države kojima su se nastojale urediti oblasti kao što su obrazovanje, javna služba, religija, kao i niz drugih aktivnosti koje su se direktno ticale života građana. (Al-Tamimi, Jawed Aymenn, 2015.)

---

⁴¹ Kod više autora je pronađen je datum 29.06.2014. godine kao prvi dan Ramazana odnosno proglasa Kalifata, međutim Weiss i Hassan (2015.) tvrde da je rođenje Islamske države bilo 28.06.2014. godine što se u većini slučajeva podudara sa Islamskim kalendarom gdje je kao prvi dan Ramazana za 2014. godinu naveden dan 28.06.2014. godine, međutim i tu postoje nedosljednosti jer pojedini tvrde da je Ramazan te godine počeo 29.06. što je temeljeno na potvrdama o viđenju mlađaka (mladog mjeseca), s obzirom da je Islamski kalendar lunarni kalendar.

⁴² Kalif Ibrahim je bio poznat i kao *amir al-mu'minin* – Zapovjednik pravovjernih

⁴³ Prema saznanjima iz obavljenih intervjua zakletva ili *bay'ah* se uglavnom odnosila na muškarce.

3.1. Obilježja Islamske države

Simbolika za Islamsku državu je bila jako bitna. Za svoje djelovanje su se trudili naći obrazloženja i vjerodostojna tumačenja, uglavnom u vjerskim knjigama, samim tim ni odabir obilježja nije bio slučajan. Crna zastava sa bijelim natpisima je uljevala strah na područjima gdje se pojavila, postala je sveprisutno obilježje Islamske države, čak su i druge slične zastave u strahu često bile mjenjane za ovu koju koristi Islamska država.

Prema McCantsu zastava koju je Islamska država usvojila kao svoju je pokušaj repliciranja zastave Proroka Muhameda, gdje je u gornjem dijelu zastave bijelim slovima ispisano „*Nema Boga osim Allaha*“, a u bijelom krugu koji se nalazi ispod napisano je „*Muhamed je njegov Poslanik*“. Dizajni bijelog kruga sa natpisima je navodno preuzet od pečata koji je koristio Poslanik Muhamed. (McCants, William, 2015.). Simbolika je i više nego jasna. Islamska država je nastojala u svemu da prikaže da je ona ta koja nastavlja Kalifat, da je ona ta koja je nasljedila Poslanikov pečat.

Slika 1. Zastava Islamske države.

Kako dalje McCants navodi Islamska država je dodatno naglasila značaj zastave molitvama Bogu da se ova zastava učini jedinom zastavom za sve muslimane, dodatno igrajući na kartu

apokalipse odnosno kraja svijeta i dolazak „*Mahdi*⁴⁴“-ija, samim tim naglašavajući da zastava ne predstavlja samo *Državu* nego je i vjesnik bitke Sudnjeg dana. (McCants, William, 2015.). Kroz ideološko shvatanje Islamske države bitka Sudnjeg dana i apokalipse igra značajnu ulogu, i predstavljala je jedan od motivirajućih faktora za borce *mudžahide*, uz drugu sveprisutnu simboliku.

4. Struktura, organizacija, rukovodstvo i uređenje Islamske države

Al-Baghdadi i ljudi okupljeni oko njega restrukturirali su organizaciju nastojeći da što više djeluje kao *država*, jer *kalif mora imati Kalifat*, odnosno teritorij nad kojim je uspostavio vlast. Uspostavom organa vlasti, koji neodoljivo podsjećaju na izvršnu, zakonodavnu i sudsku vlast moderne države, postavljeni su temelji za dalju izgradnju i nadogradnju Islamske države. Osnovne strukture vlasti su prema Ortonu činili Kalif, Šura vijeće, Vojno vijeće, Sigurnosno-obavještajno vijeće, Šerijatsko vijeće, Vijeće za medije i *Kabinet*. (Orton, Kyle, 2016.)

Posmatrajući osnovne strukture vlasti Islamske države Hashim je hijerarhijsko strukturiranje i organizaciju Abu Bekra al-Baghdadija analizirao sa aspekta podjele organizacije i rukovodstva koje je napravio al-Baghdadi, a koji je rukovodstvo podjelio na *al-imaru* izvršno tijelo sastavljeno od al-Baghdadija i njegovih najbližih savjetnika i zamjenika, dok je ostatak organizacije podjelio u tijela prvog i drugog reda. U prvi red, koje je direktno nadzirao al-Baghdadi, spadali su Šura vijeće, Vojno vijeće i Sigurnosno-obavještajno vijeće, dok se u drugom redu nalazila tijela zadužena za financije i financiranje organizacije. (Hashim, Ahmed S., 2014.)

Šura vijeće je predstavljalo savjetodavno tijelo, a po važnosti je bilo organ pozicioniran odmah iza rukovodstva i sastojalo se od Kalife i njegovog *Kabineta* koje se prema Hashimu i Ortonu (Hashim, Ahmed S., 2014., Orton, Kyle, 2016.) sastojalo 9 do 11 članova koji imaju ovlasti da smjene Kalifu ako ne izvršava svoje dužnosti, mada je s obzirom na sastav Šura vijeća navedena mogućnost postojala samo u teoriji.

Vojno vijeće se sastojalo od *šefa* čiju dužnost je obnašao pominjani Abu Ali al-Anbari, prvi zamjenik Kalife zadužen za Siriju, a kojeg je birao Kalif, i još tri člana. Zadatak ovog Vijeća je bilo nadzor nad vojnim komandantima u *Vilajetima*, koji su rukovodili različitim vojnim

---

⁴⁴ Eshatološka mesijanska figura koja će se prema Islamu pojaviti na kraju vremena kako bi oslobodila svijet od zla i nepravde. Da će se pojaviti zajedno sa Poslanikom Isom (Isusom) i uspostaviti božansko kraljevstvo na Zemlji.

jedinicama. Sastav ovih jedinica, što će biti objašnjeno i u nastavku rada, bio je šarolik i sastojao se od iračana, lokalnih boraca, bivših pripadnika režima, stranih boraca iz različitih zemlja diljem svijeta kao iz arapskog svijeta. U praksi ovo Vijeće je predstavljalo i najmoćniju instituciju Islamske države zaduženo za provedbu vojne strategije Islamske države.

S obzirom na brojnost *bathista* u Islamskoj državi, pogotovo na rukovodnim funkcijama, logički se nameće zaključak da su upravo te osobe sa svojim iskustvom iz iračke vojske ili obavještajne službe, bile najodgovornije za uspostavu i oblikovanje Sigurnosno-obavještajnog vijeće čije zadaće su bile raznolike. Prema Hashimu u širokom spektru zadaća isticale su se osobna sigurnost Kalife, osiguranje komunikacije Kalife sa podređenim i cilju izvršavanje Kalifinih naredbi, pribavljanje kontraobavještajnih saznanja o aktivnostima neprijatelja, kao i održavanje specijalnog odjeljenja zaduženog za ubistva, kidnapovanja i prikupljanje sredstava. (Hashim, Ahmed S., 2014.).

Značajnu ulogu je igralo i Šerijatsko vijeće koje je predvodio bahreinski islamski učenjak Abu Hummam al-Athari⁴⁵, jedan od rijetkih koji nije bio porijeklom iz Iraka. Kako Orton prenosi glavni zadatak Šerijatskog vijeća, koje je bilo sačinjeno od dva odjeljenja za poroke i vrline, je bilo „sprečavanje poroka i promocija vrlina“. (Orton, Kyle 2016.). Odjeljenje za prevenciju poroka je obuhvatalo sudski sistem Islamske države utemeljen na šerijatu i poštivanju vjerskih zakona u koji je bila uključena i *hisba*, odnosno vjerska policija, dok je Odjeljenje za promociju vrlina bilo angažovano u *da'wi*.

Radi sveobuhvatne promocije i djelovanja Islamske države, te širenjem njenog utjecaja i propaganda, na i izvan teritorija nad kojim je imala vlast, osnovano je Vijeće za medije i komunikaciju. Koliku je pažnju Islamska država posvećivala širenju svoje propagande i medijskom obraćanju široj svjetskoj publici najbolje oslikava osnivanje ovog Vijeća kojim je rukovodio ministar za informacije, kao i publikacije koje su redovno objavljivane na raznim svjetskim jezicima. Orton navodi da je ovo Vijeće osnovano još za vrijeme ISI-ija (Orton, Kyle 2016.), a nastavilo je svoje djelovanje i u Islamskoj državi, također kao jedan od rijetkih organa Islamske države sa rukovodećim ljudima koji nisu porijeklom iz Iraka.

Kabinet kao neku vrstu izvršne vlasti Islamske države su činili različiti ministri i guverneri pokrajina (*wali*) koji su predstavljali savjetnike al-Baghdadiju. Tako su prema Listeru postojala,

---

⁴⁵ Pravog imena Turki Mubarak Abdullah Ahmad al-Binali rođen 1984. godine, poginuo 2017. godine. Samtra s autorom prve biografije o al-Baghdadiju. Kao i svi rukovodioci Islamske države koristio je veći broj *kunya*.

za demokratska društva netipični ministri kao što su ministar rata, ministar za zatvorenike, ministar za strane borce i bombaše samoubice, ministar za oružje, ministar za eksplozive, pa do nekih koja poznaju moderna demokratska društva kao ministar financija, ministar sigurnosti, ministar za socijalne službe. (Lister, Charles, 2014).

Dakle osovину rukovodstva su činili al-Baghdadi sa svoja dva zamjenika, al-Anbarom i al-Turkmanijem kao i Šura vijeće, Vojno vijeće i Sigurnosno-obavještajno vijeće odnosno osobe koje su rukovodile ili bile članovi ovih Vijeća. Upravo ovakav ustroj upravljajućih tijela Islamske države omogućavao je Kalifi da direktno nadzire rad Vijeća. Ovim je Islamska država evoluirala od organizacije u *vladu* ili *vlast* čije su političke odluke imale i vojne reperkusije i gdje je politički koncept postao neodvojiv od vojnog.

Struktura rukovodstva Islamske države je bila podložna stalnim promjenama, s obzirom na aktivnosti i ratna dešavanja u kojima su bile uključene, pojedine osobe su nakon pogibija zamjenjivane sa drugima, tako je bilo i nakon što je ubijen Kalifa Ibrahim (al-Baghdadi) gdje je na njegovo mjesto došla druga osoba izabrana kao Kalifa.

Teritorijalna podjela Islamske države je izvršena organizacijom i podjelom teritorija na *Wilayat-e* odnosno pokrajine, kojima su upravljali *Wali* (guverneri) i manje upravne jedinice *Qawati-e* (općine). Prema Weissu i Hassanu postojalo je otprilike 16 *Wilayata* u Siriji i Iraku, a u svaku općinu je imenovan po jedan *Emir* koji je odgovarao *Wali*-iju, koji, zanimljivo je nisu živjeli u pokrajinama kojima su upravljali nego su često npr. guverneri pokrajina u Siriji živjeli izvan svojih pokrajina ili čak u Iraku (Weiss, M., Hassan, H, 2015). Sa širenjem ideologije Islamske države izvan teritorija Iraka i Sirije, i prihvatanjem dogmi koje su propagirane nastajali su i drugi *Wilayat*-i, uglavnom na područjima gdje su djelovale manje džihadističke grupe koje su prihvatile tumačenja Islamske države i dale *bay'ah* Kalifi. Tako je Islamska država proširila svoj utjecaj na djelove Afganistana i Pakistana (*Wilayat Khorosan*), Libije (*Wilayat Barqah, Tarablus i Fizan*), Egipat (*Wilayat Sinai*) i drugih države djelujući preko *proxy* terorističkih grupa sa toga područja koje su iskazale *bay'ah* Kalifi.

Prihodi iz kojih se financirala Islamska države su dolazili od proizvodnje i krijumčarenje nafte, nametnutih poreza, kidnapovanja uz otkupnine, prodaja ukradenih artefakata, iznuda, kontrola uzgoja poljoprivrednih kultura i slično. Kako Lister navodi Islamska država je zarađivala oko 2 miliona dolara dnevno od krijumčarenja nafte, dok je vrijednost čitave organizacije prije

zauzimanja grada Mosula bila oko 875 miliona dolara, a nakon zauzimanja Mosula vrijednost je bila oko 2 milijarde dolara. (Lister, Charles, 2014.)

5. Ideologija

Osnovna odlika koja prožima ideologiju Islamske države je da se zasniva na salafističko⁴⁶ džihadističkim idejama sa dodatkom *takfirizma*, u kojoj značajnu ulogu igra i vjerska simbolika *Sudnjeg dana*, sa rigidnim vjerskim stavovima dosljednog tumačenja pojedinih vjerskih odredbi i primjeni šerijata. Ideologija Islamske države se razvijala i profilirala kroz vrijeme i kroz različite terorističke grupe ili kako Bunzel navodi da su se pojedina načela ideologije počela razvijati tokom američke invazije na Irak ranih 2000-ih godina, dolaskom mlađe generacije džihadista koji su bili pod uticajem ekstremnih salafističko džihadističkih ideja, kao što je bio al-Zarqawi koji je izravno dao doprinos formiranju ideoloških načela Islamske države sa anti šiitskim naglaskom, odnosno stavljanjem fokusa na ponovnu uspotavu Kalifata (Bunzel, Cole 2015.).

Ideološke ideje prenesene na teren su značile izrazite anti šiitske stavove, jer su šiiti po tom tumačenju krivi za *širk*, a što je dalje prema njima generisalo ekstremno nasilje. Tako će sektaško nasilje, usmjereno prema šiitima, kao i pripadnicima drugih etno-religijskih zajednica u Iraku i Siriji postati dominantan ideološki narativ Islamske države, koja će i kroz svoju propagandu prikazivati ekstremnu mržnju prema ovim grupacijama, sa opravdanjima za njihovo ubijanje. Kroz ovakvo djelovanje jasna je i pretjerana upotrebu *takfira*.

Demokratska i sekularna društva koja, kao takva nisu u skladu sa striktnim tumačenjima šerijata, odnosno osobe i vlade koje primjenjuju načela demokracije i sekularizma su po ovim tumačenjima Islamske države nevjernici, koje je dozvoljeno ubiti. Prvenstveno se misli na državne strukture odnosno policiju i vojsku koje su prema ovom tumačenju sluge *taguta* čije ubistvo je dozvoljeno.

Još jedna od odlika ideologije je oslanjanje na priče iz povijesti Islama⁴⁷, pogotovo u dijelovima gdje su se te priče podudarale sa viđenjem i tumačenjem vrha *Dewle*, odnosno gdje se mogla naći podrška u vjerskim knjigama, pogotovo za ekstremno nasilne akte, odnosno kako Weiss i

---

⁴⁶ Salafizam – pokret unutar sunitskog Islama čiji se sljedbenici poistovjećuju sa muslimanima iz 7 stoljeća kroz uvjerenje da se radi o idealu islamske prakse.

⁴⁷ U daljem dijelu rada će biti pojašnjeno opravdanje Islamske države za samoubilačke napade koje je pornađeno u povijesnom događaju ili priči.

Hassan navode „*O kakvoj god perverziji ili barbarstvu bila riječ, ISIS ima gotovo i spremno opravdanje*“ (Weiss., M. Hassan H., 2015: 227). Stanovnici i pristalice Islamske države su ekstremno nasilje i kažnjavanje smatrali opravdanim jer im je upravo Islamska država ponudila *dokaz ispravnosti* ovakvog postupanja. Proročanstva i temetika *Sudnjeg dana* postala su izrazito privlačna za mlađe osobe koje su tu vidjele jasne dokaze da je cilj Islamske države ispravan.

Svoja ideološka uvjerenja Islamska država je efikasano širila putem svojih ljudi na terenu bilo da se radilo o vjerskim službenicima ili pristalicama, a koji su prema Hassanu i Weissu imali specifičnu moć uvjeravanja drugih u ispravnost svojih ideja, pa i nasilnim putem, odnosno kako navode „*Ako sretnete nekog ISIS-ova klerika ili stranca i sjednete s njim dva sata, vjerujte uvjerit će vas*“ kao i „*Kad preuzmu kontrolu nad nekim područjem, oni primjene religiju nasilnim putem, morate se moliti, sviđalo se to vama ili ne*“ (Weiss., M. Hassan H., 2015: 202)

Ideologija Islamske države je produkt višedecenijskog djelovanja samoprozvanih učenjaka ili određenih vjerskih autoriteta, koji su vjerske tekstove i religijske dogme iskrivili do te mjere da odstupaju od tradicionalnih vjerskih obilježja, tvoreći *sui generis* vjersko razmišljanje unutar određene vjerske skupine. Tolika iskrivljenost vjerskih uvjerenja kod Islamske države ide u tu krajnost da tumače da su samo oni na *pravom putu*, da su ispravni, a da su ostala muslimanska društva zastranila, odnosno kako ukazuju Weiss i Hassan „*Oni slijede izmišljenu religiju unutra dvadest godina ili manje*“ (Weiss. M. Hassan H., 2015: 202)

Kroz opisane događaje i iznesene stavove i činjenice u ovom radu jasno se vidi ideološka vizija kojoj je težila Islamska država.

6. Vojne jedinice, vojna doktrina i taktike Islamske države

Oružane formacije kojima je raspolagala Islamska država bile su po namjeni, strukturi pripadnika i vrsti naoružanja različite. Prelaskom iz gerilskog načina ratovanja, obilježenog izrazitim nasiljem samoubilačkim aktima bez otvorene konfrontacije sa neprijateljem i zauzimanja neprijateljskih položaja, u vojnom doktrinom vođene sukobe na otvorenom teritoriju, taktičkim i planskim djelovanjem jedinica obilježit će period od formiranja Islamske države. Vojnu doktrinu su donijeli, kao i dosta drugih stvari, bivši *bathisti* pripadnici vojnih formacija za vrijeme Saddama Huseina. Vojno vijeće Islamske države je bilo organ koji je nadzirao i provodio vojnu taktiku, operaciju, lokalne zapovjednike Islamske države.

Kao vojni zapovjednik izdvaja se Abu Omar al-Shishani⁴⁸ koji je prema Ortonu jedno vrijeme bio i član Vojnog vijeća (Orton, Kyle 2016.), zatim šef vojnih operacija Islamske države u Siriji, jedan od rijetkih visokopozicioniranih rukovodećih pripadnika *Dewle* koji nije porijeklom iračanin i koji je postao poznat po ekstenzivnoj primjeni taktike „*rojenja*“⁴⁹. O al-Shishani-iju Weiss i Hassan prenose riječi Khalida Shishani-ja, nekadašnjeg pripadnika jedinice kojom je rukovodio al-Shishani, a koji je o njemu rekao „*Umar Shishani je osoba koja je potpuno beskorisna u vojnom smislu*“ i „*Ta osoba samo zna kako poslati mudžahedine kao topovsko meso, i to je to*“ (Weiss., M. Hassan H., 2015: 170-171). Pogrešna primjena i forsiranje ove taktike donijet će ogromne ljudske žrtve Islamskoj državi koje neće moći nadoknaditi i koje će kasnije posljedično dovesti i do pada same Islamske države. Jedan od takvih primjera je i *bitka za Kobane* gdje je Islamska država izgubila veliki broj boraca od čega se nije oporavila.

Prije razmatranja vojnih jedinica nužno je sagledati i vojne obuke koje su prethodile priključenju nekih od jedinice, a koje su bile organizirane kroz različite treninge i kampove za obuku. Kako al-Tamimi navodi i u kampovima za obuku su postojale razlike u dužini boravka i vrste vojne obuke i ista je bila različita za domicilno stanovništvo Iraka i Sirije koje oslovljava pojmom *ansar*⁵⁰ i stranaca odnosno *muhajireen*⁵¹-a, a razlog je vrlo vjerovatno bio što su *muhajireen-i* imali manjeg vojnog iskustva kao i manje znanja o lokalnim običajima i terenu, da bi se na kraju vojne obuke polagao test iz šerijata i zatim davala *bay'ah*. (al-Tamimi, Aymenn Jawad, 2015.).

U literaturi (al-Tamimi, Aymenn Jawad 2014.), kao i u odgovorima dobijenim tokom intervjuja pojavljuje se termin *ketiba*⁵² koja doslovno opisuje veću vojnu jedinicu u formatu bataljona, koja se razlikovala po broju boraca i namjeni, predvođena *emirom*. *Ketiba* nije termin koji je striktno vezan za Islamsku državu, nego su je koristile i druge vojne formacije na području Bliskog istoka od kojih je javnosti možda najpoznatija *Kata'ib Hezbollah* ili Brigada Hezbollah.

Osovina djelovanja vojnih jedinica Islamske države temeljila se na brzim mobilnim jedinicama gdje su se koristila vozila sa naknadno montiranim protuavionskim ili protupješačkim

---

⁴⁸ Pravog imena Tarkhan Tayumuruzovich Batirashvili rođen 11.01.1986. godine u Gruziji, bio pripadnik gruzijske vojske. Poginuo 2016. godine

⁴⁹ *Swarming* (eng.) – vojna taktika za borbu na bojnopolju koja se ogledala u logici da je brojnost napadača prednost i da se napada u *valovima* čime se odbrana opterećuje sa većim brojem meta čime se troše resursi poput municije, dok u konačnici odbrana više ne bi bila u mogućnosti da podnese napade i bila bi poražena.

⁵⁰ *Ansari* su bili lokalni stanovnici Medine koji su prema tradiciji odveli Proroka Muhameda i njegove sljedbenike u svoje domove kada su emigrirali iz Meke tokom *hidžre*. Kod nas se koristi termin *ensarije*.

⁵¹ *Muhajireen* je arapska riječ koja u prevodu označava izbjeglicu, useljenika, pristaše Proroka Muhameda koji su zajedno s njim otišli iz Meke za Medinu.

⁵² *Katiibah* i *Kataa'ib* su riječi na arapskom jeziku koje označavaju pojam vojne jedinice – Bataljona

naoružanjem velikog kalibra i motocikli za brzo napredovanje. Nakon uspješnih početnih vojnih uspjeha i zarobljavanja velike količine vojne opreme od iračke i sirijske vojske u upotrebu ulaze tenkovi, oklopna vozila i artiljerija. Korištenje bombaša samoubica u oklopljenim vozilima različitih veličina (auto bombe), napunjenih eksplozivom je često korišten vid vojne taktike Islamske države, koji je najčešće primjenjivan prilikom osvajanja manjih gradova ili određenih četvrti u većim gradovima, gdje nakon eksplozije navedenog vozila napad počinju mobilne jedinice radi bržeg napredovanja.

Al-Tamimi navodi kako su vojne jedinice u Islamskoj državi bile podjeljene na specijalne snage, zračnu odnosno protivzračnu odbranu, snajperske bataljone, vojsku Kalifata, administraciju, a ostatak boraca koji su završili obuku, a nisu bili razmješteni u navedene vojne jedinice, je bio razmještan duž fronta i kampova u zavisnosti od potreba. (al-Tamimi, Aymen Jawad 2014.).

Značajan dio vojnih kapaciteta u ljudstvu Islamska države je popunila stranim borcima iz inozemstva koji su u ideologiji Islamske države prepoznali *ispravan put* i odazvali se na poziv za *hidžru*. Broj stranih boraca koji je počeo pristizati na području koje je kontrolirala Islamska država je već nakon proglašenja Kalifata prema Barretu dosegao brojku od oko 15,000, od čega je tada skoro pola stranih boraca dolazilo iz pet država i to Tunisa, Saudijske Arabije, Maroka, Jordana i Turske, i predstavljali su okosnicu djelovanja u oružanim sukobima i skoro polovicu najodanijih pripadnika Islamske države. (Barret, Richard, 2014.), dok Lister navodi da su strani borci stizali iz čak 90 zemalja (Lister, Charles, 2014.).

Zvanične i nezvanične brojke za strane borce, odnosno strane terorističke borce koji su došli u Siriju i pridružili se različitim terorističkim organizacijama su varirale, pa tako prema podacima koje iznosi Barret do sredine 2017. godine institucije Republike Turske su, od matičnih zemalja odakle su osobe odlazile, obavještene da je 53,781 osoba iz 146 zemalja, može dovesti u vezu sa pokušajem pridruženja ratovanju u Siriji ili Iraku. (Barret, Richard, 2017.). Naravno treba imati na umu da se u ovim brojkama ne nalaze vojno sposobni muškarci kao isključiva kategorija nego su često u ukupnom broju ubrajane žene i djeca. Tako Azinović i Jusić kod pominjanja broja stranih boraca iz Bosne i Hercegovine zaključuju da je u ukupnom broju osoba koje su otišle u Siriju bilo 188 muškaraca, 61 žena i 81 dijete. (Azinović, V., Jusić, M., 2016.)

Osobe koje su bile aktivne u vojnim jedinicama su za navedene aktivnosti bile novčano plaćene odnosno imale su redovna mjesečna primanja i druge pogodnosti od strane Islamske države.

6.1. *Amniyat*⁵³

S obzirom na određeni broj bivših *bathista*, vojnika i oficira vezanih za režim Saddama Hussina, u strukturi Islamske države za očekivati je bilo da će se obavještajnom i kontraobavještajnom radu posvetiti posebna pažnja kroz osnivanje službe zadužene za tu vrstu poslova. U ovom slučaju govorimo o *Amniyatu* obavještajnoj i kontraobavještajnoj službu Islamske države, odnosno *amni*-ijima špijunima, agentima, *sigurnjacima* uposlenim u službi.

Prema Sucu radilo se o decentraliziranoj organizaciji sa kompliciranom strukturom koja se ogledala u tome da su postojali organizacione jedinice *Amniyata* koje su imale obavezu izvještavanja *wali*-ja (guvernere provincija) ili direktno *emire* pojedinih oblasti, koji su pak imenovani od centralne komande Islamske države i *wali*-ja. Koliko je nepovjerenje i oprez vladao unutar obavještajne strukture Islamske države najbolje ocrtava činjenica da su postojali *amni*-ji (špijuni) koji su bili direktno odgovorni *wali*-ijima, zatim špijuni zaduženi za praćenje *Wali*-ija i drugih špijuna, kao i špijuni za praćenje drugih špijuna. (Suc, Matthieu, 2018).

Svi intervjuriani u istraživačkom dijelu rada su pominjali *emni* kao osobe koje su bili tajni agenti zaduženi za sigurnost i od kojih se strahovalo jer su imali široke ovlasti, a čiji rad je bio dosta tajnovit i čija struktura i način rada nije u potpunosti bio poznat ostalim stanovnicima Islamske države, pa ni drugim pripadnicima Islamske države.

Amniyat je imao svoju strukturu i uređenje, odnosno bio je podjeljen na određene sektore zadužene za specifične poslove i obaveze. Djelovali su odvojeno od ostalih sektora Islamske države koji su bili zaduženi za npr. vjerske službenike, vojsku i slično.

Kako Suc navodi *Amniyat* je bio podjeljen na četiri sektora i to:

- *Amn al-Dakhli* – sektor odgovoran za održavanje javnog reda i mira u gradovima;
- *Amn al-Askari* – sektor zadužen u vojno obavještajne poslove;
- *Amn al-Dawla* – sektor zadužen za kontraobavještajne poslove i
- *Amn al-Kharji* – sektor zadužen za tajne i prikrivene operacije izvan teritorije koji je kontrolirala Islamska država. (Suc, Matthieu, 2018).

---

⁵³ *Amniyat* na arapskom jeziku riječ znači sigurnost.

S obzirom na samu prirodu službe i načina od koga je i kako utemeljena, jasno je i da je postojalo malo podataka o rukovodstvu Amniyata. Prema Sucu (Suc, Matthieu, 2018) na čelu Amniyata je jedno vrijeme bio Abu Luqman⁵⁴, Orton (Orton, Kyle, 2016) ukazuje da je šef Amniyata bio Ayad al-Jumaili⁵⁵, dok Weiss i Hassan navode da je Amniyatom rukovodio Abu Ali al-Anbari. Weiss i Hassan ukazuju da je Amniyat bio jedan od ključnih tijela obavještajne i kontraobavještajne službe Islamske države, razvijen od strane bivših dužnosnika *Muhabarata*⁵⁶ u svojim redovima. Sigurnosne jedinici Amniyata su bile poznate po tome jer su vršile upade u objekta radi uhićenja i ispitavanja slučajeva povezanih sa sigurnosti. (Weiss, M. Hassan H., 2015.).

7. Medijsko – propagandni ogranci Islamske države

Islamska država je propagandi posvećivala puno pažnje. S obzirom na brojnost stranih boraca koji su pristizali logično je bilo da se Islamska država odlučila da propagandi pristupa i na različitim svjetskim jezicima i na različite načine, te je tu uključivala osobe pristigle iz različitih država, a što je u konačnici rezultiralo plasiranjem propagandnih uradaka na više svjetskih jezika vođene istim narativima.

Temeljnost u pristupu se ogledala i u činjenici da se medijima i propagandom bavilo specijalizirano tijelo unutar Islamske države “Vijeće za medije i komunikaciju”, a kojim je rukovodio minister za informacije. Osnivana su tijela kao što su *Amaq News Agency* i *Al Hayat Media Centar*, te časopisi i razne publikacije kao što su *Islamic State News*, *Dabiq* i *Rumiyah*, koji su za cilj imali približiti Islamsku državu što većem broju ljudi širom svijeta.

Islamska država se pokazala izrazito spretna pri korištenju modernih tehnologija i društvenih mreža za diseminaciju propagandnih materijala, koristeći društvene mreže kao što su *Twitter*, *Facebook* i slično, istovremeno praveći video snimke visoke rezolucije i tehnike snimanja što je davalo na značaju samim propagandnim materijalima. U video snimcima, porukama na

---

⁵⁴ Pravog imena Ali Musa al-Shawakh rođen u Raqqi, Sirija 1973 godine, a poginuo u Siriji 2018. godine. Koristio i kunye Abu Ayyub al-Ansari i Ali al-Hamoud. Bio je guverner Aleppa, a kasnije i Raqqe. Bio je i član Šura vijeća Islamske države. Bio je zadužen za imenovanje drugih vođa, raspored vojnih jedinica Islamske države na području Sirije, za strane borce, smaknuća i taoce.

⁵⁵ Pravog imena Ayad Hamid Khalef al-Jumaili, koristio kunyu abu Yahya, obavještajni službenik u vrijeme Saddama Husseina, poginuo 2017. godine.

⁵⁶ *Muhabarat* arapski termin korišten za obavještajnu agenciju. Iračka obavještajna agencija za vrijeme Saddama Husseina je nosila naziv Iračka obavještajna služba odnosno *Jihaz al-Muhabarat al-Amna*.

društvenim mrežama ili u komunikacijama preko *Telegram* kanala Islamska država se direktno obraćala svojim simpatizerima i pristalicama, kao i širem auditorijumu.

Barret je *Al Hayat Media Centar* opisao kao ključ kojim se ciljalo na osobe sa Zapada kao potencijalne pristalice Islamske države, koji je djelovao kroz višejezične kanale omogućavajući veliku selekciju materijala čiji cilj je privlačenje stranaca. Materijali su obuhvaćali različite aspekte svakodnevnog života u Islamskoj državi, borbene aktivnosti u Siriji i Iraku, kao i svjedočanstva stranaca koji su se pridružili Islamskoj državi. (Barret, Richard, 2014.)

Weiss i Hassan su posebnu pažnju posvetili časopisu *Dabiq* gdje naglašavaju da je *svako izdanje časopisa Dabiq počinjalo al-Zarqawijevim citatom „ Iskra je upaljena ovdje u Iraku, i vrelina joj se povećava – uz Allahovu dozvolu – sve dok ne spali križarske vojske u Dabiqu“*. *Dabiq upućuje na okolinu današnjeg Alepa. „Ovo mjesto je spomenuto u jednom hadisu“ napominje časopis Dabiq „u kojem se opisuju neki od događaja Malahima (Armagedona). Jedna od najvećih bitaka između muslimana i križara će se dogoditi u blizini Dabiqu“*. (Weiss., M. Hassan H., 2015: 59)

Ingram je propagandu Islamske države sagledao analizirajući časopise i vijesti koje je Islamska država objavljivala, te je predstavio viđenje prema kojem je propaganda bila umjerena na oblikovanje percepcije kroz promociju aktivnosti koje je poduzimala Islamska država istovremeno omalovažavajući sve aktivnosti koje su preduzimate protiv Islamske države, čime se ostvarivao srž narativa na poistovjećivanju sa identitetom, rješenjima i objašnjenjima koje nudi Islamska država. (Ingram, Haroro J., 2018.)

8. Islamska država – teroristička organizacija

Međunarodna zajednica je brzo prepoznala i iskusila destruktivno, bezobzirno i nasilno djelovanje Islamske države, a uzevši u obzir da su i organizacije koje su prethodile Islamskoj državi dobijale odrednice terorističke organizacije, kako i osobe koje su se povezivale sa njenim djelovanjem, sasvim je logičan slijed bio da se i Islamska država proglasi terorističkom organizacijom, odnosno stavi na listu terorističkih organizacija.

Razne svjetske vlade kao i međunarodne organizacije su Islamsku državu označile kao terorističku organizaciju. Prema podacima Ujedinjenih naroda⁵⁷ sa danom 20.01.2022. godine ukupno je označeno 258 osoba i 87 entiteta koji se povezuju sa Islamskom državom. Vlada Sjedinjenih američkih država je također odredila Islamsku državu stranom terorističkom organizacijom, a ista se našla i na listi Europske unije.

9. Prestanak teritorijalnog postojanja Islamske države

Islamska država kao organizacija koja je kontrolirala teritorij nad kojim je uspostavila vlast državnog tipa prestaje da postoji sa nizom vojnih poraza i smrću Kalife Abu Bekra al-Baghdadi⁵⁸-ija. Gradić Baghuz u južnoj Siriji je predstavljao posljednje teritorijalno uporište Islamske države, a nakon pada veliki broj osoba je završio u zarobljeništvu i kampovima u sjevernoj Siriji pod kontrolom kurdskih milicija i paravojnih formacija. Medijski su najviše pominjani kampovi Al Hawl i Al Roj u kojima se nalazi ili nalazilo više desetina tisuća žena i djece.

Ideologija postoji i bez teritorija, te je ideološki Islamska država nastavila da živi i do današnjeg dana, sa određenim brojem pristalica koji se nisu pomirili sa činjenicom poraza, i koji još uvijek agituju za ideje koje je *Dawla* propagirala. Novi izazovi u budućnosti mogu predstavljati ideološki indoktrinirana djeca koja se nalaze u kampovima i koja još uvijek odrastaju u grubom ideološki profiliranom narativu, koji na njih prenose njihovi odgajatelji, odnosno njihove majke.

---

⁵⁷ <https://www.un.org/securitycouncil/sanctions/information> (pristupljeno 03.03.2022. godine)

⁵⁸ Dana 27.10.2019. godine Baghdadi je izvršio samoubistvo samoubilačkim prslukom, prilikom operacije specijalnih vojnih snaga SAD-a, u sjeveroistočnoj Siriji u provinciji Idlib.

IV ŽIVOT U ISLAMSKOJ DRŽAVI

1. *Uvod*

Islamska država je uglavnom u medijima posmatrana kroz prizmu zločina i krvavih terorističkih napada i većini stanovništva, aktivnih i pasivnih posmatrača, kao i geopolitičkih i geostrateških aktera pažnja je bila usmjerena na ishode terorističkih napada, strah od novih planiranih napada ili na vješto urađene medijsko propagandne materijale koji su od Islamske države pravili utopiju ili iskazivali stravične prijetnje po živote građana prvenstveno država Europe, ali i drugih zapadnih zemalja.

U takvim okolnostima često je zanemarivana činjenica da se na teritoriju koji je kontrolirala Islamska država (dijelovi Sirije i Iraka) i na kojem je bilo nastanjeno više milijuna stanovnika odvijao život po pravilima nametnutim od rukovodstva Islamske države. Okolnosti pod kojima su se ti ljudi našli u Islamskoj državi često nisu bile svojevoljne, nego se sve desilo „silom prilika“. Pojedine osobe su u navedenom vidjele šansu i iskoristile su radi vlastitog interesa, te su postale dijelovi uređenja Islamske države.

Iako je Islamska država prvenstveno posmatrana kao teroristička organizacija, bitno je istaknuti da se radilo o posebnom obliku društvenog uređenja teokratskog tipa, gdje se zaista nastojalo izgraditi uređenje najslabije samom nazivu država.

Kakav je bio život „običnog“ stanovništva, koja su pravila postojala, uvjerenja, tumačenja kao i na koji način je funkcionirao život u Islamskoj državi odgovor će se pokušati dati kroz provedeno istraživanje. Naime istraživanje, koje će se bazirati na obavljanju intervjua sa osobama koje su boravile na području Sirije, će nastojati dati odgovore na gore postavljena pitanja, ali i mnoga druga. Aspekt krivično-pravne odgovornosti osoba koje su boravile u Siriji nije tema istraživanja. Imena i prezimena osoba sa kojima će se obaviti intervju neće biti navođena, kao ni pol.

Kroz obavljene intervjue kao razlog za odlazak u Siriju u većini slučajeva intervjuirani navode pomoć sirijskom narodu u borbi protiv režima Bashara al Assada, kao i život uz striktno poštivanje šerijatskih pravila. Određeni broj intervjuiranih je u Siriju otišao i prije nego je uspostavljena Islamska država. Zajedničko svima je ogromna želja za odlaskom u Siriju i istinsko uvjerenje da se radi o ispravnoj stvari. Želja i volja za odlaskom je bila tolika da je od jednog intervjuiranog dobijen odgovor „da bi golim rukama kopao zemlju da prokopa put da ode“.

Intervjuirani su boravak u Siriji vremenski poistovjećivali sa vremenom kada su boravili u pojedinim gradovima, i životne situacije u kojima su se nalazili često su objašnjavali riječima da je to bilo za vrijeme „Azaza“, za vrijeme „Haritana“, za vrijeme „Raqqe“, koristeći zemljopisne odrednice kao vremensko fiksiranje događaja, a iz razloga izrazito čestog mjenjanja prebivališta (pojedini intervjuirani su promjenili i više od petnaest gradova, sela ili naselja tokom boravka u Siriji) najčešće usljed ratnih dejstava, pa bi se određeni događaj fiksirao za mjesto boravka, a ne za vremensku odrednicu dana, mjeseca i godine kao što je uobičajeno.

Literatura koja opisuje život u Siriji pod Islamskom državom jako je oskudna⁵⁹. Jedini način za stvarno upoznavanje sa životom u to vrijeme predstavlja obavljanje intervjua sa osobama koje su boravile na tom području. No i ovakav pristup je donekle ograničen subjektivnim doživljajem životnih događaja u Siriji i često obojen emocijama intervjuiranih, tako da je ponekad teško objektivno razlučiti stvarno dešavanje. Međutim iako limitiran ovakav pristup istraživanju zadate teme predstavlja najbolji pristup u cilju prikupljanja saznanja o stvarnom životu iz ugla osoba koje su zaista živjele na području Sirije.

Kroz razgovor je vidljivo da su intervjuirani boravkom na području Sirije usvojili određene riječi ili izraze koje koriste u svakodnevnom govoru, a kojima opisuju određenu pojavu, stvar ili događaj. Na osnovu navedenog je i sačinjeno objašnjenje kratica, pojmova, riječ i termina koje se nalazi na početku rada. U daljem tekstu će se koristiti riječi onako kako su ih izgovarali intervjuirani. Primjer – riječ Devla/Dewla/Dawla je opisivala Islamsku državu, vlast, vladu, ljude u vrhu Islamske države.

U narednim redovima bit će sumirani odgovori intervjuiranih povezani u jednu priču, sa dodacima i objašnjenjima, u koju će se uklapati detalji iz odgovora tvoreći jedinstveno viđenje života u Islamskoj državi iz perspektive više osoba često posmatrano iz subjektivnog ugla i doživljaja događaja.

---

⁵⁹ Možda najbolji pokušaj prikaza stvarnog života u Islamskoj državi predstavlja knjiga autora Jürgena Todenhöfera „Deset dana u Islamskoj državi“, gdje autor opisuje svoj boravak na teritoriju Islamske države u trajanju od deset dana kada je dobio priliku da razgovara sa vojnicima, liječnicima, sucima, zatvorenicima ali i sa običnim građanima. Autor je prilikom boravka na teritoriju Islamske države uvijek bio u pratnji sa naoružanim osobama, te se stječe dojam da pojedini odgovori koje je dobio možda nisu u cjelosti bili iskreni ili su kontrolirani u cilju prikazivanja Islamske države u što boljem ili gorem svjetlu odnosno u propagandne svrhe. Duljina boravka ograničila je podrobnije prikupljanje podataka.

2. *Iskustva iz života u Islamskoj državi*

Da bi bolje razumjeli uvijete pod kojima se odvijao život u Islamskoj državi nužno je prethodno sagledati i upoznati se sa činjenicama koje su preodredile intervjuirane osobe na odlazak u Siriju i u biti koje su odredile njihov dalji put.

Prije svega život u Islamskoj državi predstavljao je jednu kaotičnu situaciju kroz koju se prepliću borba za život sa strogim religijskim pravilima, tumačenjima, indoktrinacijom. Naime u svojoj suštini Islamska država je predstavljala teokratsko i robovlasničko društvo koje je od svoga formiranja konstantno bilo opterećeno ratnim sukobima, te se život stanovnika Islamske države treba posmatrati uzimajući u obzir i navedene činjenice.

Intervjuirani su skoro jednoglasno potvrdili da su za odlazak u Siriju imali jaku volju i motiv slijedeći svoje ranije usvojene stavove po pitanju religije i uređenja društva. U načinu dolaska su imali svesrdnu pomoć osoba koje su već bile u Siriji. Razlozi, odnosno motivi odlaska su bili vješto inkorporirani sa religijom i uglavnom su okarakterisani kao pomoć narodu („braći“ i „sestrama“ po vjeri) u Siriji, koji pati i kojem je potrebna podrška u borbi protiv režima Bashara Al Asada. Intervjuirani su i prije odlaska bili osobe sa razvijenim praktičnim i dogmatskim pristupom vjeri, često narušenih obiteljskih i materijalnih statusa, te nemogućnosti uspostavljanja svoga mjesta u društvu i zajednici, smatrajući da su stigmatizirani u društvu zbog načina oblačenja ili izgleda, a često im je odlazak u Siriju predstavljao i jedini izlaz iz situacije u kojoj su se našli u Bosni i Hercegovini (materijalna neimaština, neriješeni obiteljski odnosi, kazneni progoni i sl.).

Dolaskom u Siriju intervjuirani su bivali prihvaćeni i smješteni u unaprijed predviđene stambene jedinice, uglavnom sa osobama iz svoga govornog područja. Bitna značajka u prihvatanju nove kulture i prilagođavanju novom načinu života je predstavljanje i biranje novog imena „*Kunye*“ po dolasku u Siriju, što se može posmatrati i kao prekidanje veze sa dosadašnjim životom i pokušaj uklapanja u tradiciju i običaje života na mjestima gdje su došli. Intervjuirani počinju koristiti imena i nazive, odnosno patronime⁶⁰, matronime⁶¹ i teknonime⁶² (isti se smatraju sredstvom prenošenja porodične loze) karakteristične za arapske zemlje dodajući riječi *Umm* (majka) i *Abu* ili *Ebu* (otac) odnosno *Ibn ili Bin* (sin) i *Bint* (kćerka), postepeno napuštajući svoja prava imena oslovljavajući se isključivo novim imenima kao što su Ebu Hamza, Umm Hamza, Ibn Hamza i sl., koristeći nova imena u svakodnevnom govoru.

---

⁶⁰ Patronim – komponenta osobnog imena zasnovanog na datom imenu oca, djeda ili ranijeg muškog pretka.

⁶¹ Matronim – komponenta osobnog imena zasnovana na datom imenu majke ili ženskog pretka.

⁶² Teknonim – komponenta osobnog imena zasnovana na imenu nečijeg djeteta.

Pojedini intervjuirani su u Siriju došli prije proglašenja Kalifata odnosno utemeljenja Islamske države, uglavnom ilegalno prelazeći granice pomoću *muhariba*. U početnim fazama intervjuirani se priključuju Oslobodilačkoj vojsci Sirije⁶³, da bi nakon prelaska *Dewle* u Siriju da li splotom okolnosti ili istinskog uvjerenja postali dijelom Islamske države. Naime u tom vremenu dolazi do određenih razmimoilaženja u tumačenju i primjeni šerijata i ostalih propisa između *Dewle* i Oslobodilačke vojske Sirije, jer je *Dewla* propagirala čisti šerijat dok su Oslobodilačka vojska Sirije i ostale frakcije vezane za nju, nastojala da šerijat kombinira sa demokratijom, zbog čega je došlo do razmimoilaženja odnosno *fitne*. Zbog navedenih nesuglasica dolazi i do određenih oružanih sukoba i intervjuirani se tom prilikom svrstavaju na strane rukovodeći se ranijim uvjerenjima, strahom za život ili jednostavno prateći skupinu u kojoj su bili. Potom slijedi period života pod vlašću *Dewle*.

Intervjuirani se jasno sjećaju da je prvog dana Ramazana 2014. godine proglašen Kalifat, i da se nakon tog perioda muškarci daju zakletvu Kalifi odnosno *Bay'ah*. Procedura davanja *Bay'ah* je bila jednostavna i uglavnom se opisuje kao okupljanje muškaraca iz zajednice *džemata* koji bi pred određenim *šejhom* predstavnikom *Dewle* dali zakletvu Kalifi. Zakletvu Kalifi polagali su samo muškarci, dok žene nisu imale obavezu da daju zakletvu. Utemeljenje za davanje zakletve je pronađeno u šerijat, odnosno u formulaciji iz propisa da je obaveza svakog muškarca muslimana još od vremena prvog Kalife i uspostavljanja prvog Kalifata bila davanje zakletve.

Iz provedenih intervjua je izgledno da se u slučaju Islamske države radilo o polno i klasno podjeljenom društvu u kojem je jasno bila propisana uloga muškarca i uloga žene, kao i do koje pozicije u hijerarhiji društva se pojedine osobe mogu popeti u zavisnosti od njihovog etničkog pa i socijalnog porijekla. Naime radilo se o teokratsko, poligamno, robovlasničko - klasnom društvu gdje su se primjenjivala striktna religijska pravila. Višeženstvo ili poligamija je bila općeprihvaćeni i poželjni način oblikovanja osnovne društvene jedinice, braka, koje postaje još izraženije u kasnijem dobu Islamske države, gdje se udovice poginulih boraca radi vlastite sigurnosti ili drugih koristi preudavale za druge muškarce, često čak i nekoliko puta. Naravno postojala je potreba da kod sklapanja braka sa drugom ženom da prva žena da svoj pristanak i odobrenje mužu da može oženiti još jednu ženu. Navedeno će, pokazat će se u kasnijem periodu, dovesti do problema utvrđivanja stvarnih roditelja odnosno skrbnika djece jer su česti

---

⁶³ Oslobodilačka vojska Sirije ili Free Syrian Army (FSA) je predstavljala skup paravojnih postrojbi koje su se borile protiv Sirijskih oružanih snaga pod kontrolom Bashara al Assada, koju je osnovalo sedam vojnih zapovjednika prebjeglih iz Sirijskih oružanih snaga. U početku FSA je uživala povjerenje zemalja Zapada koje je kasnije opalo zbog navoda o ratnim zločinima i korištenjem djece kao vojnika. Borili su se i protiv vojnih jedinica Islamske države.

slučajevi da su se žene udavale po tri i više puta za muškarce različitog etničkog porijekla (Sudan, Sirija, Indonezija i sl.) sa kojim su imale djecu. Razvodi su bili rijetki i bilo je potrebno proći procedure predviđene kroz šerijatski sud, gdje su muškarci bili u određenoj prednosti. Inače šerijatski sudovi su bili temelj pravosuđa Islamske države. Intervjuirani nisu imali previše dodira sa sistemom šerijatskih sudova, ali nameće se zaključak da su istom, kao i u cijeloj Islamskoj državi, prednost imali muškarci u slučaju sporova između muškarca i žene. Inače da bi se поближе objasnio položaj muškaraca i žena u društvu *Dewle* bitno je navesti i primjer izdavanja osobnih dokumenata, gdje *Dewla* ženama nije izdavala nikakve dokumente, dok su muškarci dobijali *bitake*, odnosno dokumente u kojima su se pored njihovih osobnih podataka nalazili i podaci o njihovim ženama i djeci.

Što se tiče uloga iste su bile podjeljene na način da su žene uglavnom bile kod kuće, brinule se o domaćinstvu i djeci, dok su odrasli muškarci bili u vojnim jedinicama *ketibama* odlazeći na *ribat*. Žene su također imale ulogu u moralnom podržavanju svojih muževa odnosno partnera, i često se dešavalo da su upravo žene glasnije zagovarale ideje Islamske države, a što se nastojalo kroz odgoj prenijeti i na djecu. Život žena i djece, kao i starijih i vojno nesposobnih osoba odvijao se u zajednicama *džematima* uglavnom formiranim po principima etničke, jezičke i druge sličnosti, grupisanih u nekoliko stambenih objekata *mudafa*. Džematima su rukovodili *emiri*, najčešće iskusni muškarci odabrani od ostalih članova Džemata i oni su bili zaduženi organizaciju i podjelu novca iz budžeta Islamske države. *Emiri* džemata su bili podređeni *Emirima Dewle* od kojih su dobijali zapovijedi što se tiče vojnog dijela obaveze muškaraca. Dok su muškarci *ribatili*, o ženama, djeci i starijima se brinula muška osoba *idarij*⁶⁴ koja je bila zadužena za preuzimanje redovnih novčanih dodataka od Islamske države, kao i određenih vrsta robe. Drugi intervjuirani su ovu osobu oslovljavali kao *mesul*⁶⁵. Nakon što je uspostavljena Islamska država pripadnici džemata su dobijali na mjesečnom nivou novac odnosno *kefale* ili *minhe*, i to u iznosima od 50 do 100 dolara odrasli, 35 dolara djeca. Kasnije su ovi novčani dodaci umanjivani na 50 dolara po odrasloj osobi 20 dolara po djetetu, a već krajem 2017. godine ukidaju se svi novčani dodaci, jer je u tom periodu Islamska država gubila stanovništvo, teritorij i prihode koje je ostvarivala. Posebni novčani dodaci su bili predviđeni za žene *šehida* (čiji muževi su poginuli kao pripadnici Islamske države), jednokratno bi dobijale po 1000 dolara nakon pogibije muža nakon čega su ih sljedovala redovna mjesečna primanja. Također za žene *šehida* su bile predviđene i posebne *mudafe* (*Šuhedad*) u kojima su boravile do eventualno ponovne udaje.

---

⁶⁴ *Idari* u prevodu sa turskog jezika znači administrativni, *idar* administracija

⁶⁵ *Mesul* u prevodu sa turskog jezika znači odgovoran.

O ponovnoj udaji ili udajama kao nečemu poželjnom je pisano i u *Rumiyah*-i u članku pod nazivom „Ženidba udovicama je potvrđeni Sunnet“ gdje se navodi *Uistinu su se ashabi, ridvanullah alejhim, utrkivali ko će prvi zaručiti muslimanku kojoj je ubijen muž, te preuzeti na sebe brigu o jetimu čiji je otac preselio. Pa kako to da u naše vrijeme to bude loše, a najbolji od ljudi, kao što su ashabi i ashabijke, su to radili? Ummul-Kulsum se udavala četiri puta, a zna se ko je ona, unuka Allahovog Poslanika i kćerka Alija i Fatime, radijallahu anhuma, i niko je nije optužio, niti išta ružno rekao. A govora o propisu dozvoljavanja ženi da se uda nakon smrti ili šehadeta svoga muža ima daleko više od govora dozvoljavanja muškarcu da oženi više od jedne žene. Pa zašto se ljudi okreću i zacrvene kad je sve to Allahov Šerijat?! (Rumiyah broj 4: 32-33).* Dewla je, kao i u svemu što je provodila, tražila *dokaze u vjeri*, radi opravdanja svojih postupaka, smatrajući svoje djelovanje u potpunosti ispravnim.

Dewla je obezbjeđivala smještaj, liječenje, hranu i druge potrepštine kao posteljine, posuđe i slično, tako da intervjuirani boravak u objektima, kućama ili drugim stambenim jedinicama u kojima su boravili nisu plaćali. Život se uglavnom odvijao u navedenim zajednicama bez puno kretanja izvan njih i obilazaka uz česta preseljenja iz jednog mjesta u drugo.

Na početku *Dewle* nema posebnih vjerskih (šerijatskih) niti vojnih (*muaskeri*) obuka za žene i djecu. Pojedine žene su iskazivale interes za određenim vrstama obuka ali im je *Dewla* to uskraćivala jer je položaj žene jasno bio određen. Muškarci su ti koji su mudžahidi, vojnici čiji je zadatak vođenje rata, a staranje o obitelji je ostavljeno ženama. Iz razgovora sa intervjuiranim *Dewla* je vojne obuke organizirala i za dječake uzrasta od 10 godina pa naviše, ali je ova vrsta obuke bila na dobrovoljnoj bazi roditelja i trajala je od jednog do tri mjeseca. Po proglasu Kalifata vojno sposobni muškarci koji ranije nisu koristili oružje su bili dužni da idu na vojnu obuku u trajanju od mjesec dana. Također da bi ostvarili pravo na novčani dohodak kao i ostalu pomoć od *Dewle* muškarci su morali biti angažirani u sistemu *Dewle* bilo kao *mudžahidi* ili pomoćno osoblje u određenim institucijama. Ukoliko ne bi bili angažirani postojala je mogućnost da ih *Emni* proglasi špijunima i moguće pogubi.

Posebno je interesantan dio života intervjuiranih osoba u gradu Raqqa u Siriji koji se odvijao 2015. i 2016. godine. To je vrijeme najveće teritorijalne ekspanzije i ukupnog blagostanja, gdje se ratni sukobi dešavaju u drugim dijelovima Sirije, kada je *Dewla* uživala najveću podršku stanovništva, a prema poimanjima intervjuiranih može zaključiti da su se oni zaista osjećali ispunjeno i da su pružali podršku *Dewli*, smatrajući se dijelom Islamske države, odnosno

smatrajući ideje i tumačenja Islamske države ispravnim. U Raqqi je život tekao prilično normalno, nije se oskudjevalo u hrani i potrepštinama. Inače u tom periodu je cvjetala i trgovina na crno sa djelom Sirije gdje je vladao Bashar al Assad kao i sa Turskom, odakle se područje pod kontrolom Islamske države opskbljivalo raznim dobrima, Tako je u to doba u Raqqi bilo moguće kupiti i neke proizvode koji su tipični simboli kapitalističkog društva kao što je bezalkoholno piće Pepsi. Plaćalo se u raznim valutama američkim dolarima, turskim lirama, sirijskim funtama, iračkim dinarima i slično. Čak je i komunikacija putem interneta bila moguća koristeći društvene mreže „Facebook“ ili mobilne aplikacije „Telegram“, „Whatsapp“ ili „Viber“. U tom periodu *Dewla* je uživala snažnu podršku stanovništva na teritoriju koji je kontrolirala i svi su smatrali da pripadaju *Dewli*.

Za to vrijeme u Raqqi žena se po gradu mogla kretati u pratnji muža, muškog srodnika ili druge žene. Veću slobodu kretanja su imali muškarci i to pogotovo oni koji su bili vojno angažirani u *ketibama*. Na usponu svoje moći *Dewla* u Raqqi organizira javna pogubljenja (najčešće odrubljivanjem glave) neistomišljenika, osoba koje su proglašene za špijune ili bilo koje druge osobe koje je prema propisima *Dewle* trebalo pogubiti. Nakon pogubljenja javno su na trgovima bile izložene glave pogubljenih *murteda* odnosno nevjernika. Zbog počinjenog bluda dešavale su se javne osude i kažnjavanja kamenovanjem do smrti, dok je za osobe za koje se utvrdi, postupkom predviđenim od strane „Dewle“, seksualna orijentacija prema istom polu kazna bila bacanje tih osoba sa visokih zgrada. Utemeljenje na načine izvršenja kazni *Dewla* je pronalazila u šerijatu ili drugim religijskim propisima, a kazne su dosljedno primjenjivane.

Naravno da uspon moći *Dewle* doprinosi i boljim pogodnostima prvenstveno za rukovodstvo *Dewle* i imućnije stanovništvo. Dolazi do pojave robovlasništva. Robove i robinje su uglavnom kupovali bogatiji stanovnici Islamske države poputa osoba porijeklom iz Saudijske arabije ili Kuvajta jer je za robinju trebalo platiti oko 1000 dolara. Robinje su između ostalog bile i seksualno napastvovane, iskorištavane i zlostavljane. Pored seksualnog iskorištavanja robovi su korišteni i za fizički rad. Pripadnici etničkih i religijskih manjina bili su najviše izloženi riziku da postanu robovi.

Etničko porijeklo je kao što je navedeno igralo značajnu ulogu u profiliranju položaja osobe u strukturi *Dewle*, tako je bilo moguće da su većinu visokih funkcija u *Dewli* obavljale osobe arapskog porijekla, koje su bili i glavni *emiri* i koji su određivali zadatke i rukovodili, dok su osobe koje su bile drugog etničkog porijekla i koje su došle u Siriju iz drugih država uglavnom obavljali poslove *mudžahida* vojnika. Navedeno će u konačnici i dovesti do nesuglasica i

neodobravanja vojnih taktika koje je vršilo vrh *Dewle*, a koje će i dovesti do gubljenja povjerenja kako stanovništva tako i *mudžahida* u ispravnost odluka vrha *Dewle*.

U Islamskoj državi je živjelo stanovništvo različitog etničkog porijekla koje je pristiglo iz svih dijelova svijeta vođeni idejom koja je djelovalo jako snažno i utemeljeno na religijskim propisima tvoreći svojevrsnu utopiju islamskog svijeta. Lokalno stanovništvo Sirije koje je živjelo na tim prostorima i koje se zateklo dolaskom Islamske države u većoj ili manjoj mjeri su podržavali Islamsku državu i prilagođavali se datim okolnostima. Odnosi koji su vladali između domicilnog stanovništva i pridošlica su bili često kompleksne naravi ograničeni što jezičkim, kulturnim ili drugim barijerama. Intervjuirani sami navedene odnose tumače kao kompleksne i da se nisu uvijek osjećali dobrodošlo u zavisnosti u koji grad u Siriji su došli. Arape i lokalno stanovništvo su često opisivali kao bezobrazne, prgave i ne baš gostoljubive, no isto može predstavljati i osobni doživljaj intervjuiranih u datim okolnostima. Također ističu da su pripadnici drugih vjera mogli slobodno da žive i rade na teritoriju Islamske države sve dok plaćaju porez odnosno *jizya-u*.

Islamska država je propagirala upotrebu samoubilačkih napada *istishadija* kao ispravnu vojnu taktiku u svrhu postizanja zadatih ciljeva. S obzirom da nije baš najjasnije utemeljenje u religijskim ili drugim propisima koje bi odobravalo navedeno djelovanje, odnosno odgovor na ovo pitanje tokom ovog istraživanja nije bilo moguće pronaći u literaturi, pokušano je kroz intervjuu. Od jednog intervjuiranog dobijen je odgovor da je opravdanje pronađeno u islamskoj povijesti i literaturi koja opisuju jednu bitku iz vremena Poslanika Muhameda, gdje je prilikom vojne opsade utvrđenja, koja je trajala dugo i bez uspjeha, jedan borac pronašao način da kriomice pod okriljem noći pređe zidine utvrđenja i otvori vrata da bi njegova vojska, koja je držala opsadu, mogla da prođe u unutrašnjost utvrđenja i ostvari vojnu pobjedu. Taj borac je tom prilikom izgubio život ali je uspio da otvori vrata i na kraju vojska kojoj je pripadao je pobjedila. Tu je povučena paralela sa samoubilačkim napadima, jer je po objašnjenjima *Dewle* to predstavljalo ispravno i utemeljeno djelovanje u cilju pobjede, odnosno postizanje cilja, a također pogibija na Allahovom putu osigurava siguran ulazak u *džennet*. Za samoubilačke napade korišteni su najčešće automobili bombe ali je bilo poznato i da su *mudžahidi* koristili samoubilačke pojase *hizame* i da je *Dewla* odobravala da svako ko želi može i da posjeduje jedan takav pojas, kao i da je propagirala upotrebu *hizama* prema nevjernicima, al i što dalje od djece. „*Kultura*“ samoubilačkih pojasa je bila jako izražena u Islamskoj državi i činilo se kao nešto normalno jer je veći dio stanovništva bio upoznat sa načinom korištenja. Nevjerovatno

zvuči podatak da je *hizame* u jednom trenutku čak bilo moguće i kupovati normalno kao i svaku drugu stvar, a cijena je, kao i kod svake robe, varirala od količine odnosno kilaže eksploziva i načina i kvalitete izrade, te su pojedini koštali i preko 100 dolara. Iako su *hizami* bili gotovo isključivo rezervirani za muškarce koristi li su ih i žene, a pogotovo je to bio slučaj u zadnjim danima Islamske države kada su ih što zbog očajja, što zbog nedostatka taktike ili osobne želje za pogibijom na Allahovom putu koristile i žene kao i maloljetnici.

Prekretnice koje su odredile da pojedini intervjuirani počinju gubiti povjerenje u rukovodstvo *Dewle* predstavljaju vojni porazi koje je pretrpila vojska mudžahida *Dewle*. I to prvenstveno počevši sa vojnim porazima kod grada Kobanea⁶⁶ (Ayn al Arab) tokom 2015. godine i grada Manbija⁶⁷ iz 2016. godine, gdje je vojska *Dewle* pretrpjela velike gubitke u ljudstvu i tehnici. Priča koja je kružila među stanovništvom je bila da je *Dewla* uzaludno izgubila preko 4000 ljudi u borbama za Kobane i još nekoliko tisuća u borbama koje su slijedile, a sve iz razloga jer *Emiri* iz vrha *Dewle* nisu poznavali niti teritorij, niti su imali dovoljno vojne taktike⁶⁸ kada su naređivali napade na njima potpuno nepoznata područja. Također iako je Kalifa el Baghdadi prepoznat kao vrhovni vođa, upravo zbog misterije koja ga je obavijala jer se jako rijetko pojavljivao u javnosti, pojedini stanovnici *Dewle* počeli su i sumnjati da on zaista postoji, odnosno pretpostavljali su da sve bitnije odluke donose ljudi koji su bili hijerarhijski ispod Kalife.

Navedenim porazima *Dewla* počinje da gubi svoj autoritet i nekada 2017. godine intervjuirani i stanovništvo koje je nastanjivalo to područje polako počinju da gube povjerenje u rukovodstva, ali ne i u samu ideju Islamske države. Pad Raqqa⁶⁹, tada glavnog grada proglašenog Kalifata, predstavlja kulminaciju dešavanja koja su dovela do pada autoriteta i podrške *Dewli* i koji je doveo do totalne anarhije i kolapsa društva koje je živjelo i razvijalo se pod okriljem *Dewle*, gdje pojedinci bivaju prepušteni sami sebi bez jasnog cilja. U odgovorima dobijenim tokom provedenih intervjuja teško je zaključiti da li podrška ideji *Dewle* pada iz razloga jer ista gubi vojnu moć i teritorij, ili iz razloga ne podržavanja ideja koje je propagirala *Dewla*. Mišljenja sam da je razočarenje u *Dewlu* nastupilo upravo iz razloga vojnih poraza i velikog gubitka ljudstva i teritorija, a nikako u pukom razmimoilaženju u tumačenju religijskih propisa i ideja koje je

---

⁶⁶ Grad u sjevernoj Siriji uz granicu Sirije i Turske, većinski nastanjen Kurdima.

⁶⁷ Grad u sjevernoj Siriji, nedaleko od granice sa Turskom.

⁶⁸ Primjenom *taktika rojenja* (eng. Swarming, ili military swarming), *Dewla* je nastojala čistom brojnošću ljudstva nadvladati neprijatelja, međutim s obzirom na zračnu i raketnu podršku koju su uživale odbranbene snage, navedena taktika je predstavljala čisti promašaj i ogroman, nenadoknadiv gubitak ljudstva i tehnike.

⁶⁹ Grad u sjevernom dijelu središnje Sirije, uz rijeku Eufrat.

Dewla do tada uspješno propagirala. Naime, ideja Islamske države djelovala je prilično uvjerljivo, primamljivo i u određenim religijskim tekstovima utemeljeno, te se prema stavu intervjuiranih može zaključiti da je ovakva ideja o formiranju države utemeljene striktno na šerijatskim propisima i u skladu sa drugim propisima Islama, još uvijek živa i prihvatljiva. Sami intervjurani su stava da su u biti ljudi u *Dewli*, poglavito *emiri*, vođeni raznim interesima iskrivili prvobitnu ideju Islamske države i „pokvarili“ je, i da je problem bio u ljudima odnosno rukovodstvu *Dewle*, a ne u samoj ideji. Što nas opet dovodi do činjenice da je gubitku podrške *Dewli* upravo doprinjela neuspješna vojna doktrina i taktika kao i gubici na vojnim poljima, što se reflektiralo i na pružanje podrške od stanovništva.

Pad Raqqe dovodi do totalne anarhije i kolapsa društva koje je živjelo i razvijalo se pod okriljem *Dewle*, pojedinci bivaju prepušteni sami sebi bez jasnog cilja. Dolazi do pojave korupcije, korištenja djece u ratovanju, pozivanje na činjenje samoubilačkih napada, kažnjavanja postaju još češća i okrutnija, odrubljivanje glava i kamenovanje svakodnevna pojava, zatvaraju se kao dezerteri osobe za koje su sumnja da nepravdano odsustvuju iz vojnih jedinica, sistem polako počinje da gubi kontrolu. Ukidaju se novčanja davanja kao i dostava druge robe i hrane koja su dolazila od *Dewle*, te je stanovništvo bilo prepušteno vlastitom preživljavanju. Kao i svi režimi represivnog formata i sama *Dewla* je postajala okrutnija prema vlastitom stanovništvu kako je gubila moć i utjecaj.

Kao što je to bilo slučaj kroz povijest, tako i u ovom slučaju je vidljivo da u ovakvim trenucima dolazi do pojačanog djelovanja propagande, kao jedinog preostalog sredstva za moguću mobilizaciju i borbu. Intervjuiranim je poznato da je propaganda *Dewle* bila jaka i da je u početku služila uglavnom za privlačenje novih *mudžahida*, ne prikazujući u potpunosti stvarno stanje. *Dewla* je snimala propagandne video snimke u kojima su prikazivane žene kako koriste oružje, a odgovori dobijeni tokom provedenog intervjua su uglavnom ukazivali da je to činjeno samo iz razloga da se motiviraju muškarci da se bore. Ženama je, prema propisima *Dewle* bilo zabranjeno vojno angažovanje i mješanje sa muškarcima u borbi i to se uglavnom poštovalo. Propaganda nije uspjela da nadomjesti vojne poraze koje je pretrpjela *Dewla*, a također pristup rukovodstva *Dewle* ogledao se u čistoj propagandi bez aktivnijeg učešće u vojnim aktivnostima što je doprinijelo još većem gubitku povjerenja stanovništva u ispravnost odluka *Dewle*.

Anarhija i rasulo do kojeg je došlo padom Raqqe rezultira u većem dijelu neorganiziranim povlačenjem u naseljena mjesta južno od Raqqe, da bi nakon dodatnih vojnih poraza *ostaci*

ostataka Islamske države bili svedeni na manju površinu blizu naseljenog mjesta Baghuza⁷⁰. Povlačenja su se dešavala na način da su korištene razna raspoloživa motorna vozila i to da su se prvo povlačile žene, djeca i starije osobe, a potom mudžahidi. U međuvremenu pojedinci preko *muhariba* za velike novčane iznose se prebacuju na teritorij pod kontrolom SDF⁷¹ snaga.

U zadnjim danima Islamske države, u vrijeme Baghuza, vojno poraženi, uglavnom mudžahidi (sa obiteljima) koji su došli iz inostranstva se na livadama Baghuza spremaju za završni okršaj sa pripadnicima SDF snaga. Fanatičnost pojedinih pripadnika Islamske države dolaze do izražaja i u borbama kod Baghuza gdje se u borbe uključuju i djeca i žene. Od intervjuiranih navedeno je pravdano kao zadnjom željom da ipak poginu na Allahovom putu. Usporedno sa ratovanjem odvijali su se i pregovori te je ostacima Islamske države obećavano područje oko mjesta Dashisha⁷² gdje bi mogli da se nastane oni koji žele ukoliko se predaju.. Do navedenog dogovora nije došlo i dolazi do masovne predaje kako muškaraca tako i žena i djece snagama SDF-a. Nakon predaje muškarci, žene i djeca su prebacivani u zatvore, prihvatne kampove i druge improvizovane objekte za zadržavanje većeg broja osoba. Po dolasku u kampove Al Hol i Al Roj gdje se prvobitno smještaju *istigbal* ili prihvatni centar.

Pad Baghuza je označio teritorijalni prestanak postojanja Islamske države, dok je ista nastavila da živi u umovima svojih pristalica u prihvatnim kampovima. Ideološki obrazac nije bio definiran samo za muškarce, nego su i žene, nekada još i više bile ideološki profilirane i vodile su se maksimumom da je žena ta koja će odgojiti novu generaciju mudžahida koji će nastaviti tamo gdje su njihovi očevi stali.

---

⁷⁰ Gradić uz rijeku Eufkrat, neposredno uz granicu sa Irakom, zadnje teritorijalno uporište Islamske države.

⁷¹ Syrian Democratic Forces SDF – vojne snage koje su bile sačinjene dominantno od kurdskih milicija, ali i milicija čiji pripadnici su bili etnički Arapi, Armeni, Turkmeni i dr. U trenutnom stanju SDF po kontrolom drži veći dio sjeverne i istočne Sirije.

⁷² Naseljeno mjesto u blizini gradića Hajin, uz rijeku Eufkrat, južno od Raqqe.

V DISKUSIJA I ZAKLJUČCI

Provedeno istraživanje dalo je odgovore na mnoga pitanja i u velikoj mjeri razjasnilo fenomen terorističke organizacije Islamska država, koja je u svojoj formi nadmašila nivo organizacije i nastojala je da djeluje na uređenju koje se karakteriše u formi države, ali sa striktnim i rigidnim provođenjem odnosno primjenom religijskih formi i pravila. *Institucionalizacijom* i *birokratizacijom* terorističke organizacije, kreiranjem društvenih struktura karakterističnih za društvena uređenja tipa države, u biti se organizacija pretvara u društveno uređenje koje po formi neodoljivo podsjeća na državu. Kroz povijesne, zemljopisne i geopolitičke odrednice pojašnjena je evolucija lokalne ili sub-regionalno određene terorističke skupine militantata do teokratske proto-države sa globalnim ciljevima koji prevazilaze regionalno ili lokalno djelovanje. Navedenim je potvrđena generalna hipoteza i dobijeni su odgovori da se zaista radilo o prvoj teokratskoj protodržavi kao *sui generis* formi terorističke organizacije.

Postavljena pomoćna hipoteza prema kojoj se svakodnevni život na teritoriji Islamske države se odvijao u skladu zakonima, pravilima i uvjerenjima uspostavljenim ili tumačenjima od rukovodstva Islamske države u potpunosti odgovara odgovorima dobijenim kroz provedeno istraživanje. Islamska država je bila ta koja je uspostavljala pravila za uređenje i organizaciju društva vođena striktnim religijskim tumačenjima. Kroz provedene intervjuje nastojao se ostvariti uvid u stvarni život stanovništva na teritoriji Islamske države, što ovom radu daje dodatnu važnost, jer su se po prvi put nastojale popuniti praznine koja je ostavila literatura, sa stvarnim životnim iskustvima. No, jasno je i da intervjuirane osobe u svojim odgovorima nisu bile do kraja iskrene ili su njihovi odgovori bili obojeni subjektivnim doživljajem određenih životnih situacija odnosno poimanjem procesa kojima su svjedočili, ali usprkos svemu i više nego jasan je značaj ovako prikupljenih podataka. Drugi dio hipoteze koji se odnosio podršku stanovništa djelomično potvrđen, jer je podrška, u većem obimu, trajala dok je Islamska država snagom i djelovanjem uspostavljala autoritet, što su vojni porazi promijenili.

Provedeno istraživanje je također dalo i uvid o društvu Islamske države koje je bilo polno i klasno podjeljeno, u kojem je jasno bila propisana uloga muškarca i uloga žene, i u kojem je status određenih osoba bio predodređen njihovim etničkim porijeklom, što je dovelo i do robovlasničkog elementa društva Islamske države, čime je potvrđena pomoćna hipoteza o polno i klasno podjeljenom društvu Islamske države, odnosno specifičnim ulogama gdje je muškarac posmatran kao ratnik, a žena kao domaćice i odgajateljica djece, odnosno *ona* koja će odgojiti novu generaciju ratnika.

Pomoćna hipoteza prema kojoj je ideologija Islamske države salafističko džihadistička, prožeta idejama *takfirizma* i vjerskom simbolikom, je dobila svoj potvrdni odgovor kroz istraživanje. Naime vjerska simbolika posebno viđena kroz simbole *Sudnjeg dana* i opravdanja iz religijskih tekstova igrala su bitnu ulogu u formiranju ideološke matrice Islamske države. Sa ovako dobijenim odgovorom nametnulo se i pitanje, koliki je zaista doseg imala ideologija Islamske države, a kako je usvajana i prenošena sa roditelja na djecu najbolje će pokazati vrijeme, no jasno je da bez snažnog pritiska, često represivnim metodama, i propagande, neće biti moguće njeno masovno širenje i teško da će se u doglednoj budućnosti ponovo pojaviti fenomen Islamske države.

Također i pomoćna hipoteza prema kojoj su zločini nad etničkim i religijskim manjinskim zajednicima sjevernog Iraka nastali iz osobnih poriva i mržnje osoba iz rukovodstva Islamske države se pokazala izvedivom i uvjerljivom. Samim tim i dodatna vrijednost provedenog istraživanja se ogleda i u činjenici da se u ovom radu po prvi put postavljala teza na ovakav način, gdje je utvrđeno da su pojedini visokopozicionirani rukovodioci Islamske države, kao što su prvi zamjenici al-Baghdadi-ija Abu Ali al-Anbari i Abu Muslim al-Turkmani, kao i kasnije drugi Kalifa Abu Ibrahim al-Hashimi al-Qurashi, koji su bili etnički Turkmeni, suniti, odnosno pripadnici jedne etničke zajednice i koji su odrasli ili dijelili životni prostor u okolini grada Tal Afara, u biti odredili sudbinu više etničko religijskih manjinskih zajednica Iraka.

Radom se nastojao dati cjelokupan uvid i pregled svih značajnih događaja, činjenica koje su predodredili da jedna manja skupina militantata preraste u fenomen koji do sada nije viđen, i koji je promjenio poimanje samog terorističkog djelovanja, propagande i utjecaja na širok spektar ljudi, istovremeno sagledavajući kako je tekao stvarni život stanovništva.

LITERATURA:

Knjige i stručni radovi:

Atwan, Abdel Bari, *Islamic State: The Digital Caliphate*, University of California Press, Oakland, 2015.

Azinović, Vlado, Jusić, Muhamed, *The New Lure of the Syrian War – The Foreign Fighters Bosnian Contingent*, The Atlantic Initiative, Sarajevo 2015.

Barret, Richard, *The Islamic State*, The Soufan Group, New York, 2014.

Barret, Richard, *Beyond the Caliphate: Foreign Fighters and the Threat of Returnees*, The Soufan Center, 2017.

Bunzel, Cole, *From Paper State to Caliphate: The Ideology of the Islamic State*, The Brookings Institution, Washington, 2015.

Byman, Daniel, *Al-Qaida, The Islamic State, and the Global Jihadist Movement: What Everyone Needs to Know*, Oxford: Oxford University Press, 2015.

Celso, Anthony, *The Islamic State: A Comparative History of Jihadist Warfare*, Lexington Books, Lanham, 2018.

Chaliand, Gérard and Blin, Arnaud, *The History of Terrorism: From Antiquity to ISIS* University of California Press, Oakland, 2016.

Cockburn, Patrick, *The Jihadis return: ISIS and the New Sunni Uprising*, New York: Or Books, 2014.

Dawson, Lorne, L., *A Comparative Analysis of the Data on Western Foreign Fighters in Syria and Iraq: Who Went and Why?*, International Center for Counter-Terrorism, Hague, 2021.

El-Badawy, Emma, Comerford, Milo, Welby Peter, *Inside the Jihadi Mind – Understanding Ideology and Propaganda*, Tony Blair Institute for Global Change, 2017.

Filiu, Jean-Pierre, *From Deep State to Islamic State: The Arab Counter-revolution and Its Jihadi Legacy*, Oxford, Oxford University Press, 2015.

Gerges, Fawaz A., *ISIS: A History*, Princeton, Princeton University Press, 2016.

Hashim, Ahmed, *The Caliphate at War: The Ideological, Organisational and Military Innovations of Islamic State*, Hurst & Company, London, 2018.

Hashim, Ahmed S., *The Islamic State: From al-Qaeda Affiliate to Caliphate*, Middle East Policy Council, Volume XXI, Number 4, 2014.

Hassan, Hassan, *The Sectarism of the Islamic State: Ideological Roots and Political Context*, Carnegie Endowment for International Peace, 2016.

Ingram, Haroro J., *Islamic State's English Language Magazines, 2014-2017: Trends and Implications for CT-CVE Strategic Communications*, International Center for Counter-Terrorism, Hague, 2018.

January Brendan, *ISIS: The Global Face of Terrorism*, Twenty-First Century Books, Minneapolis, 2017.

Jasko, K., Kruglanski, A., Hasan, ASR., Gunaratna, R., *ISIS: Its History, Ideology and Psychology*, Handbook of Contemporary Islam and Muslim Lives, 2018.

Johnston, Patrick B., Shapiro, Jacob N., Shatz, Howard J., Bahney, Benjamin, Jung, Danielle F., Ryan, Patrick K., Wallace, Jonathan *Foundations of the Islamic State: Management, Money, and Terror in Iraq 2005.-2010.*, Santa Monica, RAND, 2017.

Jones, Seth G., Dobbins, James, Byman, Daniel, Chivvis, Christopher S., Connable, Ben, Martini, Jeffrey, Robinson, Eric, Chandler, Nathan *Rolling Back the Islamic State*, Santa Monica, RAND, 2017.

Kavalek, Tomaš, *From Al Qaeda in Iraq to Islamic State: The Story of Insurgency in Iraq and Syria in 2003.-2015*. Alternatives Turkish Journal of International Relations, Vol 14, No 1, 2015,

Kamolnick, Paul, *Al-Qaeda & Islamic State: History, Doctrine, Modus Operandi and U.S. Strategy to Degrade and Defeat Terrorism Conducted in the Name of Sunni Islam*, Strategic Studies Institute, Madison & Adams Press, 2017.

Kilcullen, David, *Blood Year: Islamic State and the Failures of the War on Terror*, London Hurst, 2016.

Lahoud, Nelly, Caudill, Stuart, Collins, Liam, Koehler-Derrick, Gabriel, Ressler, Don, al-Ubaydi, Muhammad, *Letters from Abbottabad: Bin Ladin Sidelined?*, Harmony program, The Combatting Terrorism Center at West Point, 2012.

Lister, Charles R., *The Syrian Jihad: Al-Qaeda, the Islamic State and the Evolution of an Insurgency*, Oxford: Oxford University Press, 2015.

Lister, Charles R., *The Islamic State: A Brief Introduction*, The Brookings Institution, Washington, 2015.

Lister, Charles R., *Profiling the Islamic State*, The Brookings Institution, Washington, 2014.

Lister, Charles R., *Islamic State Senior Leadership: Who's Who*, The Brookings Institution, 2014.

McCants, William, *The ISIS Apocalypse: The History, Strategy, and Doomsday Vision of the Islamic State*, New York: St Martin's Press, 2015.

Orton, Kyle, *Governing the Caliphate: Profiles of Islamic State Leaders*, London, The Henry Jackson Society, 2016.

Pokalova, Elena, *Returning Islamist Foreign Fighters: Threats and Challenges to the West*, Pallgrave MacMillan, Cham, 2020.

Schwartz, Michael, *War Without End – The Iraqy War in Context*, Haymarket Books, Chicago, 2008.

Steed, Brian L., *ISIS: The Essential Reference Guide*, ABC Clio, Santa Barbara, 2019.

Stern, Jessica and Berger, J. M., *ISIS: The State of Terror*, London: William Collins, 2015.

Suc, Matthieu, *Les espions de la terreur*, Harper Collins, 2018.

Todenhöfer, Jürgen, *My Journey into the Heart of Terror: Ten Days in the Islamic State*, Greystone Books, Vancouver, 2016.

Townsend, Chris, *Life Under the Caliphate*, Enslow Publishing, New York, 2018.

Wasserstein, David J., *Black Banners of ISIS: The Roots of the New Caliphate*, Yale University Press, London, 2017.

Weiss, Michael and Hassan Hassan, *ISIS: U srcu vojske terora*, Buybook, Jutarnji list, 2015.

Članci, brošure, blogovi:

Amnesty International, *Ethnic Cleansing on Historic Scale: Islamic State's Systematic Targeting of Minorities in Northern Iraq*, 2014.

Aymen Jawad al-Tamimi Blog, *An Account of Abu Bakr al-Baghdadi & Islamic State Succession Lines*, 2016. (pristupljeno 20.01.2022. godine)

Aymen Jawad al-Tamimi Blog, *Islamic State Training Camps and Military Divisions*, 2015. (pristupljeno 01.02.2022. godine)

Aymen Jawad al-Tamimi Blog, *Muhajireen Battalions in Syria (Part Two)*, 2014. (pristupljeno 01.02.2022. godine)

Aymen Jawad al-Tamimi Blog, *Archive of Islamic State Administrative Documents*, 2015. (pristupljeno 02.02.2022. godine)

Hassan Hassan, *The True Origins of ISIS*, The Atlantic, 2019. (pristupljeno 10.01.2022. godine)

Kyle Orton's Blog, *The Islamic State's Official Biography of the Caliph's Deputy*, 2016. (pristupljeno 20.01.2022. godine)

Lander, Xander, *Who Is Abu Ibrahim al-Qurayashi? ISIS leader Dies in U.S. Strike*, Newsweek, 2022. (pristupljeno 15.02.2022. godine)

Masi, Alessandria, *Inside „The Caliphate Army“: ISIS's Special Forces Military Unit Of Foreign Fighters*, International Business Times, 2015. (pristupljeno 12.01.2022. godine)

Rumiyah, Izdanje broj 4, Rebi'el Evvel 1438 (2016.)

Roggio, Bill, *Who is Abu Omar al Baghdadi?*, Long War Journal, 2008. (pristupljeno 11.01.2022. godine)

McCants, William, *How ISIS Got Its Flag*, The Atlantic, 2015.(pristupljeno 26.01.2022. godine)

Moore, Jack, *Osama bin Laden Letters Warned Against The Pillars of ISIS's Strategy*, Newsweek, 2016. (pristupljeno 18.01.2022. godine)

Linkovi:

<https://kyleorton.co.uk/2016/03/25/obituary-abd-ar-rahman-mustafa-al-qaduli/> (pristupljeno 20.01.2022. godine)

<https://www.newsweek.com/osama-bin-laden-warned-against-pillars-isis-strategy-letters-432348> (pristupljeno 18.01.2022. godine)

<https://www.aymennjawad.org/2016/01/an-account-of-abu-bakr-al-baghdadi-islamic-state> (pristupljeno 20.01.2022. godine)

<https://www.ibntimes.com/inside-caliphate-army-isis-special-forces-military-unit-foreign-fighters-1995134> (pristupljeno 12.01.2022. godine)

<https://www.theatlantic.com/international/archive/2015/09/isis-flag-apocalypse/406498/> (pristupljeno 26.01.2022. godine)

<https://www.aymennjawad.org/2015/06/islamic-state-training-camps-and-military> (pristupljeno 01.02.2022. godine)

<https://www.aymennjawad.org/14708/muhajireen-battalions-in-syria-part-two> (pristupljeno 01.02.2022. godine)

<https://www.aymennjawad.org/2015/01/archive-of-islamic-state-administrative-documents> (pristupljeno 02.02.2022. godine)

<https://www.newsweek.com/who-ibrahim-al-hashimi-al-qurayshi-isis-leader-killed-us-strike-1675844> (pristupljeno 15.02.2022. godine)

<https://www.bbc.com/news/world-middle-east-34205911> (pristupljeno 17.02.2022. godine)

<https://www.state.gov/foreign-terrorist-organizations/> (pristupljeno 03.03.2022. godine)

<https://www.consilium.europa.eu/en/policies/fight-against-terrorism/terrorist-list/> (pristupljeno 03.03.2022. godine)

<https://www.un.org/securitycouncil/sanctions/information> (pristupljeno 03.03.2022. godine)